

priložen je drugi del mehko vezane knjige
uptona sinclaira: alkohol
ista knjiga, trije deli v celo platno vezani,
bo priložena prihodnji številki.

*nagrade so
razpisane na strani 325.*

načrt sta napravila ing. arch. omahen in ing. arh. serajnik.

*takšno knjižno omaro dobi tisti,
ki pridobi največ novih naročnikov.*

prijatelj 11

leto VII. november 1933.

LETO VII. DECEMBER 1933

**Vedno imam v spominu dober
okus dr. Pirčeve sladne kave.**

Dr. Pirčeva sladna kava je namreč zdrava in tečna hrana. Priporočam jo tudi Vam. Družine, kupujte samo domač izdelek, in to je izborna dr. Pirčeva kava.

Krasne plašče in obleke

zase in za svoje drage. — Pri nas dobite veliko
izbiro po svojem okusu. — Oglejte si zalogo.

DRAGO GORUP & Co., Ljubljana

Miklošičeva cesta števil. 16/1. Hiša Del. tisk. (Bamberg).

Telefon 32-33.

L. MIKUŠ, Ljubljana

MESTNI TRG ŠTEV. 15

Dežniki

Na drobno! Ustanovljeno leta 1839. Na debelo!

Je preveč komplicirano.

Dva človeka sta se stepla na ulici. Stražnik zgrabi
enega izmed njiju in mu z uradnim obrazom pravi:

— Vi veste, da se na ulici ne sme delati nered...
Kako se pišete?

— Jaz se pišem Evgen Črnkopijederovkanovski.
— Tako... E, pa naj bo za zdaj, ali drugič pazite!

KLISJEJE

vseh vrst za eno-
in večbarvni tisk

JUGOGRAFIKA

d. z o. z.

Ljubljana, Sv. Petra nasip števil. 23.

4 generacije

že tiskajo lepe tiskovine

J. Blasnika nasl.

d. d.

UNIVERZITETNA TISKARNA

Litografija Offset tisk
Knjigotisk Kartonaža

Ljubljana, Breg št. 10-12 Telefon št. 21-19

ČITAJTE „DELAVSKO POLITIKO“

NAROČA SE
M. A. R. I. B. O. R.
POŠTNI PREDAL 22

Jutro

*

Vas pouči o vsem

kar se važnega zgodi v naši domovini in po širnem svetu.

Jutro

*

Vas kot svojega naročnika zavaruje za primer nezgode za

Din 10.000.—

ki se Vam takoj izplačajo, če je bila naročnina v redu poravnana.

Jutro

*

AGENCIJA

Vam nudi s svojim priznano vedno uspešnim malim oglasnikom največje koristi; sleherna številka Jutra Vam nudi vse, kar potrebujete.

Iskrena prijateljica.

Dve prijateljici se pogovarjata. Ena izmed njiju navdušeno pripoveduje:

— Oj, ko bi ti vedela, kako zlat je moj Gojko! Srmežljiv je kakor kakšna deklica. Zardel je, ko sem ga prvič poljubila!

— Tako? Pa zakaj ne uporabljaš finejše barve za svoje ustnice?

Odgovor.

Učitelj: «Povej mi, Ivo, zakaj so ribe neme.»

Ivo: «Gospod učitelj, ali bi mogli vi govoriti pod vodo?»

Ni potrebno.

Šivilja: «Ali naj vam naredim globok dekolte, gospa?»

Gospa: «Ni treba. Na to prireditev tako prihajajo samo gospodje, ki me dobro poznajo.»

Oprezen oče.

Sinko: «Povej mi, mama, na kakšen način pa se je papa s teboj seznanil.»

Mama: «On je, ko sem še kot dekle padla v vodo, plaval do mene in me potegnil iz vode.»

Sinko: «Čudno! Meni pa ne pusti, da bi se učil plavati.»

*

«V parku sem videl danes razburljiv prizor! Nekdo je iztrgal neki dami ročno torbico in z njo zbežal. Dva gospoda sta stekla za njim, zadaj pa še paznik.»

«Ali je paznik tatu prijel?»

«Ne, ampak oba gospoda, ker sta tekla po travi.»

Prisega.

Izteknil je pri ženi pismo, ki bi ga ne bil smel dobiti v roke. V tem pismu je bilo zapisano vse, kar bi ji kdo drug ne smel pisati — samo podpisa ni bilo. Mož je že dolgo slutil, kar je danes zasledil. Ni mu bilo treba nobenega podpisa. Poznal ga je. Večkrat ga je videl s svojo ženo — pisal se je Strnad, je bil čeden, mlad, in njegov uspeh ni bil nerazumljiv. Ampak ona se je rotila s solzami v očeh, da je njegova obdolžitev abotna. Sveto mu je prisegala ob postelji svojega otroka, da mu ni bila nikdar s tem človekom nezvesta. On je čutil, da govori resnico. Padel je pred njo na kolena pa jo prosil odpuščanja, in ona mu je odpustila.

In ona res ni lagala in nje prisega ni bila kriva prisega ... zakaj ona je ljubila čisto nekoga drugega.

*

Lina je dobila bratca. Zato je morala nekaj noči prejši spati pri sosedovih. Čez nekaj tednov je šla z materjo na izprehod. Srečali sta znano starejšo gospodično, ki je po običajnih čestitkah dejala: «No, Lina, kakor slišim, si dobila bratca. To je pa res lepo. Tudi jaz bi rada imela takega srčkanega otročička.»

«O,» pravi Lina, «to pa ni nič težkega. Samo nekaj noči boste morali prejši kje drugje spati.»

Novo milo, ki nudi res nekaj novega!

Poglejte njegovo opremo, preizkusite njegov vonj prepričajte se o njegovi obilni peni. In poslušajte, kaj pravi veda: posebno voljno, idealno za polt, ker ima veliko lepотно moč.

ELIDA

MILO

Govoreči trebuh.

V cirkusu nastopa tudi trebuhljač. Mlada gospodična je nad njegovo umetnostjo navdušena. Pa pravi, da bi tudi ona rada kaj takega znala.

«Oh, Anica,» jo zavrne njen fant, «kar vesela bodi, da tvoj trebuh ne zna govoriti, drugače bi vedel povedati lepe reči!»

*

V šoli.

— Kdo je bil Kolumb?

— Kolumb je bil ptica.

— Kaj, ptica? Kako moreš kaj tako neumnega blekniti!

— Saj ste oni teden nekaj pripovedovali o Kolumbovem jajcu!

*

Janez hoče zavarovati svojo hišo proti požaru. Potnik zavarovalnice ga poučuje o premijah, mesečnih plačilih, zapadlosti ...

Janeza pa to ne zanima.

Torej, če pogori hiša čez dve leti, dobim vso zavarovalnino?»

«Da, seveda.»

«Koliko pa dobim, če pogori na primer že jutri?»

«Mhm! Najmanj dve leti.»

za božič?

MANUFAKTURA

Souvan

LJUBLJANA

MESTNI TRG ŠTEV. 24

PRIJATELJ *

ILUSTRIRANA DRUŽINSKA REVIIJA

Vladimir Bartol:

«Klic večnosti»

Zivel je nekoč človek, ki ga je usoda obdarila z vsemi blagari tega sveta. Po očetu je podedoval ogromno imetje, po materi pa je prejel v dar lepoto telesa in vedrost značaja. Njegov duh je sprejemal igraje vse, kar so mu nudili. In njegova beseda si je vedela najti pot v še tako zaprto srce.

Ko je dorastel, si je iskal nekaj prijateljev in prijateljic, in življenje, ki ga je živel z njimi, se je zdelo ljudem kakor iz pravljic. Poletje so prebili na njegovem bajnem obmorskem gradu, pozimi pa so drdrale njihove kočije po tlakovanih ulicah hrupnih vele mest.

Roderiga — tako je bilo srečnemu mladeniču ime — sta obkrožala vedno smeh in veselje. Ni minil dan, da ne bi bil obdaroval katerega svojih služabnikov, in kdor je potrkal s prošnjo na njegova vrata, ni nikdar odšel praznih rok. Tako, da kmalu ni bilo več nobenega siromaka v njegovi bližini, dasi je bil mnenja, da morajo biti tudi ti poleg bogatašev, kakor morajo biti grda lica poleg lepih.

Ko mu je bilo pet in dvajset let, je povabil za svoj rojstni dan vse znance od daleč naokoli na svoj grad. Nihče ni smel prej prestopiti praga, da se ni odel v posebej zanj pripravljeno oblačilo, ki se je čarobno skladalo z bajno opremo, s katero je bil okrasil svoje dvorane nalašč za to slavnost. Koraki gostov so zamrli v mehki razkošnih preprog in vsled te čudne tiho te si nihče ni upal spreговорiti glasne besede.

Tedaj je stopil v dvorano gospodar in se je vsem globoko priklonil. Pozval je prišlece, da posedejo po mehkih blazinah, sam pa si je izbral prostor pod kraljevskim baldahinom, ki se je kakor sinje-modro nebo vzpenjal nad njegovo glavo. Njegov obraz je bil nenavadno resen in svečan, tako da je vsem zamrla beseda na ustnicah. S čudnim pogledom je romal od obraza do obraza, in ne da bi vedel zakaj, je vsakdo povslel oči pred njim.

Hipoma pa in povsem nepričakovano je udaril Roderigo v glasen, vesel smeh. Nato je planil k tistemu, ki mu je bil najbližji, in ga je prisrčno objel. Pohitel je k drugemu, tretjemu, in vsakdo je bil deležen njegovega neodoljivega smehljaja, s katerim se je zahvaljeval za čast, ki so mu jo izkazali s tem, da so se bili odzvali njegovemu vabilu. Završalo je po dvorani in srca so vztrepetala v radostnem pričakovanju razkošne noči. In drug za drugim so poklanjali srečnemu slavljenju svoja darila.

Knez Kondemir je daroval Roderigu v spomin tega dne zlat prstan s prekrasnim draguljem, ki je bil nekoč last slovitega perzijskega državnika

Nicama ul Mulka, velikega vezirja Sultanov Alparzlana in Malehu Šaha. Pozneje se ga je polastil veliki osvajevalec Džingiskan. Mlad učenjak, ki je bil tudi navzoč, je tedaj pripomnil, da je bil Nicam ul Mulk eden največjih državnikov, kar jih je kdaj živel. Njegova modrost je bila baje tolikšna, da je vedel pravilno razsoditi vsako zadevo, ki se je tikala človeka. Pod njegovo vladarsko roko je postala perzijska država tako mogočna, kakor ni bila nikdar prej in tudi nikoli pozneje.

«In njegova slava še danes ni zatemnela v tisti deželi?» ga je vprašal tedaj Roderigo.

«Nikakor ne. Njegovo ime je danes tam prav tako živo, kakor da je šele včeraj umrl», mu je odvrnil učeni gost.

«Kako je to čudno,» se je zamislil Roderigo. Nato je zopet vprašal: «In Džingiskan in drugi azijski vladarji, ki so preplavili tisto deželo z ognjem in mečem, ali niso porušili vsega, kar bi bilo utegnili spominjati ljudi slavne preteklosti?»

«Skušali so, a ni se jim posrečilo,» je dejal učenjak. «Kajti zdi se, da bo vse, kar je bilo namenjeno večnosti, tudi večno ostalo.»

Tedaj je zaigrala godba in v dvorano so dahnila plesalke, podobne bitjem brez teže, ki jih je privela rahla sapica. Zaplesale so opojen ples in se znova razbegle, neslišno, kakor so bile prišle. Pozneje so si začeli napivati in ko se je razigralo v vseh srcih veselje, so se vsuli gostje v plesno dvorano.

Takrat se je zgodilo, da je Roderigu sredi največje radosti hipoma zamrl smeh na ustnicah. Previdno se je izmotal iz družbe in je stopil na balkon sredi mrzle noči. Pogledal je v hladnočisto nebo, na katerem so prodorno svetile drobne zvezde. Nato je otipal prstan z dragocenim draguljem, ki si ga je bil prej nataknil na prst, in se je pogreznil v misli.

«Kaj ti pomaga vse tvoje bogastvo, Roderigo,» je šepnil glas v njem, «ko pa boš moral v kratkem vse to zapustiti. Kdor bo prejel po tebi ta prstan z draguljem, ali bo vedel, kdo je bil Roderigo, kakor bo vedel, kdo je bil Nicam ul Mulk?! Ali ne živi del njega v tem lesketajočem se kamnu? A ti, kdo si ti, Roderigo? In kaj si ti?» In je otožno povslel glavo.

Pogrešali so ga prijatelji in prijateljice in preiskali so vse sobane, da bi ga našli. Samo njegova ljubljanka, ki je poslušala glas svojega srca, ga je poiskala tam, kjer je bil. Tiho je stopila k njemu.

«Roderigo, ali ti je dolgčas v naši družbi, da se nam izmikaš in samotariš v tem mrazu, ko hrepenijo naša srca po tebi?» ga je vprašala in se nežno privila k njemu. Nato ga je potegnila za

sabo in gostje so ga sprejeli z viharnimi klici. In že se je razlegal njegov veseli smeh po dvorinah...

*

Toda tisti nenadni umik iz toplih soban na nočni hlad je imel zanj še druge posledice, kakor samo razmišljanje o večnosti in minljivosti vsega. Začel ga je mučiti glavobol; sprva je mislil, da mu je vzrok le hrupno prebita noč in da ga bodo bolečine kmalu minile. Ko pa je čutil, da se ga loteva vročica, je dal poklicati zdravnike. Preiskali so ga in so se osupli spogledali. Znaki so kazali, da je začela izpodkopavati njegovo telo nevarna bolezen.

Vročica je naraščala od dne do dne in zdravniki so zaupali njegovim prijateljem, da se boje za njegovo življenje. Bledlo se mu je, ko je govoril, in če mu je šla njegova ljubljenska s trepetajočo roko preko čela, je ni več spoznal...

Njegovi duši so se vsiljevale odvratne slike in neznansko je trpel zavoljo njih. Videl je režeče, spačene obraze, ki so se sklanjali nad njim, in zaman se je trudil, da bi izmaknil svoje oči njihovemu srepemu, zoprnemu pogledu. Semtertja je udaril med te prikaze kak utrinek iz njegovega življenja, večinoma kak groteskno smešen prizor, da se je moral kljub najbolestnejšemu odporu na glas zasmejati. Ni si mogel pomagati, dasi se mu je videlo vse to neznansko bedasto. Tudi je čutil, kako slabi dan za dnem, in misel, da bo moral umreti, mu je bila neznosna. Iskal je točke, ki bi se je mogel okleniti, da bi speljal svoj miselni tok v drugo smer. Toda ni je našel. Slišal je, kako so se ljudje šepetaje pogovarjali poleg njegove postelje, a ni jih razumel. Samo njihovi potlačeni, sikajoči glasovi so vzbujali v njem neznanski stud in odpor.

Izmed vsega mu je bila najneznosnejša misel, da ne bo zapustil na svetu ničesar, ki bi pričalo, da je nekoč živel na njem. Da bi bil storil vsaj eno dejanje, ki bi ga moglo oteti pozabi, ali da bi bil vstvaril en sam, čeprav še tako neznamenit spomenik, ki bi ohranil onim, ki bodo prišli za njim, njegovo ime, koliko lažje bi mu bilo tedaj umreti! Zakaj zdelo se mu je, da bi ostal v tisti stvarci živ drobec njega samega in da bi tako prav za prav nikoli popolnoma ne umrl. Sedaj pa mu je bilo, da se pogreza pod površino, odkoder ne bo več povratka.

Naenkrat je treščila vanj nova misel. Kaj če bi ga priklepil na življenje še neki poseben namen, če bi imel pred seboj cilj, ki bi mu ga bilo doseči, ali bi tedaj tudi umrl? S tako silo ga je zgrabilo to vprašanje, da je za nekaj trenutkov pozabil na spakujoče se obraze, ki so ga obkrožali, in se popolnoma prepustil proučevanju te nove možnosti. V duhu je preletel nazaj vse svoje življenje in iskal točke, ob kateri bi mogel začeti graditi. Spomnil se je, da se je učil z istim veseljem vsega; umel je dobro risati in kipariti; pisal je stihe in elegantno prozo. Ali ničesar ni bilo, kar bi ga bilo privlačevalo s posebno silo... Znova so se zgrnile okrog njega mračne podobe. Njegova slabost je bila tako velika, da se jim niti ni skušal več upirati. Tiho je trpel.

Zdravnik je šepnil sosedu: «Bliža se čas agonije.»

Eden izmed najodvratnejših prikazov, ki so se vsiljevali bolniku, je bil pust, skalovit otoček, ob katerem je bil nekoč slučajno pristal z ladjo,

polno razposajenih gostov. Na njem ni raslo niti zelišče, niti ni bilo videti drugega živega bitja. Čudna tišina in brezupna samotnost sta bili razliti preko njega, da je družbo mahoma minila dobra volja. Takoj so ga zapustili.

Sedaj se mu je ponujal ta puščobni otočič kakor kos kruha in mu neprestano lebdel pred očmi. Njegova podoba mu je postala tako neznosna, da bi bil najrajši zatulil. Ali vse moči so ga zapustile. Kakor na skalo priklenjeni Prometej je bil na milost in nemilost izročen mučnim prikaznim.

Da bi mogel na tej strašni enoličnosti vsaj kaj izpremeniti! Kako predruščiti neznansko puščobnost otočka! Z zadnjimi silami se je oklenil te misli: ta trenutek je zopet oživel. Vmislil si je sredi pustega skalovja palačo, gradič, gozdove, travnik, vrtove... Naenkrat se je čutil čudno olajšanega. Prisluhnil je. Zdelo se mu je, da mu je življenjska iskrica močnejše zaplala. Ves zavzet je začel v duhu izpreminjati pusti otočič po trdnem načrtu. Točno si je zarisal, kje naj bi bil vrt, kje gozdovi, kje vodopad in gradič. Komaj za znatna radost ga je spreletela. Kaj če bi v resnici naredil iz puščavnatega skalovja čaroben otočič? Ali zato bi moral živeti! Da, živeti bi moral, da bi mogel to izvršiti. Za to bi bilo vredno živeti!

Obšla ga je težka, ali prijetna utrujenost in zapadel je v globok spanec...

Zdravniki niso verjeli lastnim očem. V bolniku, ki je bil že zapisan smrti, se je znova oglasilo življenje. Pomagali so naravi, kakor so vedeli in znali, dokler ni popolnoma okreval. Priznali so, da se je zgodilo nekaj, kar presega človeški razum.

Roderigo je poklical najslovitejše arhitekta in jim povedal zamisel o preureditvi skalnatega otočka, kakor se mu je bila spočela v njegovi bolezn. Ves se je posvetil izvedbi svojega načrta. Z ladjami so pripeljali na otok prsti in stavbnega kamenja; sezidali so gradič, zasadili vrtove in gozdove in postavili sredi njih vodomete. In polagoma je postala podoba, ki jo je gledal v vročičnih prikazih, resnica. Pusto skalovje je izpremenil v prekrasno podobo. Kraj je nazval «Klic večnosti», ime, ki mu je ostalo do današnjega dne.

Ivan Albrecht:

Srečanje

Nikar se ne smej, gospa, tako zaupljivo. Pomisli, da danes naprodaj je vse! Lepota, mladost, ljubezen, dobrot, vse je minljivo, za borih nekaj dinarjev kupljivo. Za revnega bakra in niklja žvenkljanje kleče ti ponujajo umetniki vse svoje sanje —

Nikar se ne smej, gospa, tako zaupljivo. Saj morda niti ne slutiš, kako je varljivo vse okrog tebe; ne čutiš, kako za hladno srebro kraljica lepote nudi naprodaj svoje mlado telo —

Nikar pa ne jokaj spričo tega, gospa! Uhani tvoji so zlati, na prstih obroči bogati, z demanti posuti, z rubini, safiri. O, lahko se srce v zanosu ti širi in lahko se smeješ, ti srečna gospa.

Nikar ne stoj blizu mene, ker vem, da čutiš kot jaz, kako za ščepce zlata kupiš lahkó, če je treba, Boga!

NJENO PISMO

Tine je bil še mlad, ko se je poslovil od svoje Marte in se napotil v Pariz na univerzo.

Prve dni je bil ves omamljen od vožnje in Pariza, šele čez nekaj dni se je spet zavedel. In tedaj se je zgrozil od spoznanja, da je sam sredi tega ogromnega mesta, ki mu je tuje in mu ne more ničesar dati.

Zaklenil se je v svojo podstrešno sobico in napisal Marti dolgo pismo, polno hrepenenja in ljubezni.

Od tedaj je živel samo v pričakovanju njenega odgovora.

Ves Pariz se je pogreznil nekam. Vse okoli njega je izgubilo vsako lepoto in vrednost. Hodil je po ulicah, pa ni nič videl, poslušal je koncerte, pa ni nič slišal; v njem je živel le eno: Martino belo pismo, ki ga bo dobil. Planil bi sredi trga in kričal množicam, ki so brezumno drevile mimo:

«Postojte! Čakajte! Danes dobim njeno pismo! Ali slišate? Njeno pismo dobim! Porušite te bajne palače, vrzite raz sebe ta dragocena oblačila, saj je vse tako majhno v primeri s tem, kar bom jaz dobil!»

Tisti dan je hodil od jutra do večera pred svojim zamazanim hotelom in pričakoval pismonošo. Pismonoša je prišel, a zanj ni prinesel ničesar.

Niti zjutraj, niti zvečer in tudi ne drugo jutro.

Za Tineta je vse ugasnilo.

Brez misli in volje se je vlačil po ulicah, a kljub temu se je vsake pol ure vrnil v hotel in vprašal, ali je pismo prišlo.

A pisma ni bilo niti zvečer in tudi ne naslednja dva dni.

Tine se je pogreznil nekam v temo. Strašna misel ga je vsega napolnila in strla. Vsega je bilo zanj konec.

Tisti večer se je vrnil pozno v svojo sobo in ni hotel niti vprašati, ali je prišlo zanj kako pismo.

A ko se je ponoči zbudil, je zagledal v poltemi na tleh ob vratih nekaj belega. Planil je s postelje.

Bilo je pismo.

Vrgel se je k ozkemu oknu. Bolj z dušo ko z očmi je spoznal, da je bilo pismo od Marte.

Pognal se je k stikalu in ga zavrtel. A žarnica ni zažarela. Zavrtel je še enkrat, a luči ni bilo. Tedaj je začel blazno vrteti na levo in desno. A zaman; luči ni bilo.

Spet je stopil k oknu, odprl pismo in ga izkušal čitati, a premalo je bilo svetlobe, niti ene besede ni mogel razbrati, komaj da je slutil Martino okroglo lično pisavo.

Zdrevil je na hodnik, a tudi tam je bila tema. Tipal je ob steni, dokler ni našel stikala. Z upanjem je zavrtel. A luči ni bilo. Planil je v naslednje nadstropje. Tudi tu se ni prižgalo. Po vseh hodnikih je poizkusil. A zaman.

Ves hotel je bil v temi.

Domislil se je, da bi stopil na ulico in tam prečital pismo.

Zdrevil je nazaj v svojo sobico in se v naglici oblekel. V nekaj trenutkih je bil spet spodaj v veži. Toda večna vrata so bila zaklenjena. Spomnil se je, da bi poklical vratarja ali kogarkoli, a ni vedel, kam naj potrka in kako pove francosko, česa si želi. Kakor brezumen je begal s pismom v roki iz nadstropja v nadstropje, vrtel stikala in prisluškoval, če bi prišel kdo odkod.

Nazadnje se je spet vrnil v sobo, položil pismo na okno in napenjal oči. A črke so se izgubljale in zavijale v meglo, da ni mogel ničesar razločiti. In tam spodaj na ulici je gorela električna žarnica in od onstran iz stolpa Notre-Dame je udarilo eno!

Tine se je vrgel na posteljo, stokal od bolečine in božal pismo. Tedaj pa je obtipal še nekaj v kuverti. V hipu je segel vanjo in na blazino se je usulo nekaj lahnega, okoli njega pa je zadehtelo po svežih vrtnicah.

Tine je zavrnil.

Brez luči je spoznal, da je Marta še njegova.

Schalom Asch - Cv. Kristan:

Židovska gladovna demonstracija

Znani židovski pisatelj Schalom Asch je napisal trilogijo «Pred potopom», od katere so izšle te knjige: Petrograd, Varšava, Moskva. Vsaka teh knjig tvori samostojno delo, vse celoto. V nemškem jeziku je delo izdala založba Paul Szolnay v Berlinu. Tudi to Aschevo delo je zgorelo na hitlerjevskih grmadah. Asch je nastopil tudi na kongresu PEN-klubov v Dubrovniku.

Nič več ni mogoče ugotoviti, kdo je bil v mrzlih proletarskih stanovanjih razširil govorico, da pojdejo na občino zahtevati premoga. Ta misel se je rodila pač v vseh hkrati, že zaradi tega, ker je židovska občina v Varšavi edino mesto, kamor se revščina v času pomanjkanja lahko obrne. Ko je prišla Rachel-Leje, spremljana od svojih sosedov, k uradnemu domu židovske občine na Grzybovski cesti, je dobila tam že cela krdela brezposelnih in rokodelcev iz vseh delov mesta.

Vsa vrata so bila zaklenjena in zapahnjena, vsa okenca ob pregrajah zaprta. Ne da bi dolgo razmiš-

ljala, je začela Rachel-Leje z obema pestema bobnati po nekkih zaprtih vratih:

«Premoga, premoga! Premoga hočemo!»

Samo ta signal jè bil potreben, že je zavpila vsa množica: «Premoga!» Sto rok je začelo tolči po zidovih in vratih in okencih, ki so jih uradniki strahopetno zapustili. Noge so cepetale takt: «Dajte premoga! Premoga! Zmrznili bomo! Premoga!»

Klici in hrup so bili čedalje bolj glasni. Tu in tam je bilo razbito okence pri pregraji za uradnike. Širokoplečat žid, čigar hrbet je bil kakor zid, se je prerinil skozi stisnjeno množico v ospredje in zaklical: «Kar mene pustite k vratom!» Stopil je k zaprtim vratom, pred katerimi je stala Rachel-Leje, in se zagnal z vso besnostjo svojega ogromnega telesa proti durnicam. Chaim «Konj» je pomagal z nekaterimi mogočnimi brcami in prekajevalec Welwel s svojo ogromno šapo — vrata so popustila.

Notri so nesrečo najbrže pričakovali. Vse je izginilo, prostori so bili kakor izumrli. Samo eden izmed predstojnikov je imel toliko poguma, da se je pokazal

med vdrtimi vrati; njegov obraz je razodeval besede: «Tu sem, vidite, jaz se vas nič ne bojim.»

«Kje so ostali predstojniki?» je vprašala Rachel-Leje.

«Kaj hočete ostalim predstojnikom? Jaz bom govoril z vami. Sedite!» In predstojnik je pokazal na dva stola ob zeleni mizi.

«Pred revoltirajočo množico ste dobili strah», je zaklical «Grbavec» s triumfirajočim glasom in se zmago-slavno ozrl na Rachel-Lejo.

«Zakaj naj bi se prestrašili? Mar niste vi prav tako židje kakor mi? Ste morda roparji, kali?» je sladko odvrnil zviti predstojnik.

«Izvolite sesti, mladi mož!» S tem je «Grbavec» ponovno pokazal stol. «Načelnik me je pooblastil, da razpravljam z vami.»

«Aha», je zaklical «Grbavec» spet s pomembnim mežikanjem Rachel-Leji; obrnjen proti predstojniku z rdečo brado pa je rekel z omalovažujočim zamahom: «Lahko tudi stojim.»

«Torej, kakšno dobro vest pa prinašate? Kaj želite prav za prav?» je vprašal predstojnik, kakor bi bil padel z neba.

Pri takem začetku pogajanj je Rachel-Lejo takoj popustila potrpežljivost.

«Kaj, vi ne veste, kaj mi hočemo? Ste mar tujec? Ali ne veste, kaj se godi v mestu? Ljudje zmrzujejo!»

«Odkod naj vzamemo premog? Mar imamo morda lastne premogovnike? Sicer pa — tu imate ključe od blagajne, poskrbite sami za razdelitev, kar prevzemite mesto predstojnika, potem bomo pa videli, če boste imeli še zanaprej tako dobro srce! Mar menite, da imate vi edini monopol na sočutje? Tudi jaz imam usmiljenje, jaz sem prav tako dobrosrčen človek kakor vi. Vi menda mislite, da ste vi sami vzeli vso dobroto sveta v zakup.»

«Ali veste, kaj se pravi zmrzovati? Mraz onemogoča človeku delo. Zadnje kose svojega pohištva sežigajo v stanovanjih, nobenega toplega prostorčka nimajo, kamor bi se lahko zatekli — ali veste, kaj se to pravi?» je zakričala Rachel-Leje.

«Kajpa da vem. Zakaj naj bi tega ne vedel? Pa nam svetujte, kaj naj storimo?»

«Kaj nima občina nobenega denarja?»

«Rekel sem že, da imate tu ključe, preskrbite si razdelitev sami in prevzemite mesto predstojnika!»

«Pri vas ne pomagajo nobene besede, pri vas pomagajo samo... — in Rachel-Leje je dvignila pest in odšla.

«O, to pa ni lepo! Vi se štejete vendar med boljše ljudi» — je zaklical za njo predstojnik.

Medtem ko je množica nestrpno čakala na konec pogajanj, se je vdajala različnim iluzijam — občina ne bo delila samo premoga, marveč tudi krompir, zelje, morda celo kruh. Čakajoči so bili prepričani, da bo tam v predstojniški sobi vse to zdaj preskrbljeno zanje, da bo naravnost izphano iz tal. Čeprav so govorila njih usta nasprotno in je prišepetaval drug drugemu: «Prav nič ne bo iz tega», so bile njih misli vendar polne upanja in njih želodeci so se naslajali ob zaželenih jedeh.

Tako lahko razumemo razočaranje in jezen vzvik, ko je zaklicala Rachel-Leje proti razširjenim očem in ustom, zevajočim od pričakovanja, porazno besedo:

«Nič ni mogoče napraviti, mož ima srce iz kamna!»

Malo je pomolčala množica brez pomoči, potem pa je nekdo zavpil; bil je Motche, «Grbavec», ki je stopil za Rachel-Lejo v prednjo sobo:

«Samo eno sredstvo je: nasilje!»

Pri besedi «nasilje» je izpreletel razburjeno množico plamen, ogenj je zažarel v očeh. Celo vedno mirni, chasidični židje so se strašno gugali pri molitvi, brez zavestno so žvečili brade, od slane vlažne, in razburjeno mrmrali:

«To je strašno!»

«Celo tatarsko srce bi ne pustilo, da bi ginili ljudje na tak način!» so stokale ženske.

Iz množice se je prirnil v ospredje Chaim «Konj». Z rokama, globoko zagrebenima v hlačnih žepih, je stopal skomigajoč z ramama proti vratom. Njegovi očesi, zlasti ono napol zaprto z bradavico, sta zrla, napovedujoč nesrečo. Stopil je k Rachel-Leji in zagodrnjal:

«Kaj nam je zdaj storiti, učiteljica? Dajte nam povelja...»

«Ali ne veš, kaj nam je storiti?» je zaklical Welwel. «Če mi oni le pride v roke!»

Razburjenje množice je naraščalo. Videti je bilo, da bi moglo na en migljaj in besedo Rachel-Leje zdrobiti predstojnika z rdečo brado v prah, ko bi se le pokazal.

In predstojnik se je prikazal. Nenadoma je stal med vrati. S svetohlinskim obrazom je zrl vzpodbudno na množico, napravil vljuden poklon in si mel roki. Na stotine oči se je obrnilo vanj; lesketale so se v fosforescirajoči luči kot nastroženo žveplo, ki je potrebovalo samo iskre, pa bi se vnelo. Kljub temu je množica molčala od razburjenja in od radovednega pričakovanja, kaj bo predstojnik pač povedal. Ne da bi se ozrl na mrke obraze in poglede, si je začel močno meti roki, potem pa je prišel z nedolžnim vprašanjem:

«Ali hočete premog ali kaj drugega?»

«Seveda premoga!»

«Torej prijavite se! Občina je napravila že vse ukrepe. Izdaja nakazil za premog se je pričela.

Veselo presenečena je zadihala množica.

«In krompir, ljubi gospod», je vprašal od radostnega upanja pojoč materinski glas.

«Razdeljevali bomo tudi krompir», je odgovoril predstojnik. «Sčasoma bomo razdeljevali tudi druga živila. Mar morda mislite, da vam bosta onadva tamle kaj dala?» Pokazal je na osuplo Rachel-Lejo in na «Grbaveca». «Mar mislite, da jima gre za vaš premog? Njima gre za vse kaj drugega.» Zadnje besede je predstojnik raztegnil v pomembni enolični spev tal-muda in jih spremljal s pomembnim mežikanjem z očmi in s prav takim smehom: «Hehehe.»

«Še sto let zdravja, gospod predstojnik! Kdaj se prične razdeljevanje?»

«Kmalu, seveda kmalu. Niti za minuto prekasno! Ali mar mislite, da boste od teh dveh kaj imeli?» Spet je pokazal, še bolj pogumno, na Rachel-Lejo, ki se je umeknila v kot. «Ali mislite, da jima je kaj za vaš premog? Gre jima za vse kaj drugega, hehehe!»

In hripavi, tuberkulozno zaslizeni glasovi so se zdaj blazno zasmejali z njim: «Hehehe, gre jima za vse kaj drugega.»

«Ljubi gospod predstojnik, vi ste vendar naš edini hranitelj!» — neka žena mu je pomolila nasproti svojega umazanega otroka.

«Ljubi gospod predstojnik, vi ste kakor oče za naše otroke!»

«Blizu Boga je, blizu Boga je!» — pri tem so kazale žene na rdečebračca.

Rachel-Leje in njena garda je osramočena odšla.

PRAŽNJA OBLEKA

Svoj čas je živel mladeč, ki mu je mati naredila krasno obleko. Zlatozeleno se je prelivala, tkana pa je bila tako, da vam ne morem opisati, kako je bila mehka in voljna. Pod podbradkom je šumela fantu oranžasta samoveznica. Novi gumbi na obleki pa so se svetili kakor zvezdice. Pa je bil fant neizmerno ponosen nanjo. Ko jo je prvič oblekel, je stal dolgo pred podolgovatim zrcalom, tako prevzet in prešinjen od veselja, da se skoraj ni mogel obrniti od nje.

Rad bi bil nosil svojo novo obleko povsod in jo kazal vsem in vsakomur. Na misel so mu prihajali vsi kraji, kjerkoli se je kdaj mudil, in vsi prizori, ki so mu bili znani iz opisov. Pa si je skušal predstaviti, kakšen vtis bi napravil, ko bi se prikazal v svoji krasni obleki v onih krajih in pri onih prizorih. In kako rad bi se bil odpravil tako oblečen na travnik z visoko travo, kopajoč se na toplem solncu. Samo če bi jo smel nositi! Ali mati mu je to prepovedala. Zabičevala mu je, naj skrbno pazi na svojo novo obleko, češ da ne bo imel svoj živ dan več tako lepe; da jo mora zategadelj varovati in hraniti in jo nositi samo ob izrednih, velikih prilikah. Govorila mu je, da mu je to svatovsko oblačilo. Pa je vzele v roke gumb in obšila drugega za drugim s papirnatim tkivom, v strahu, da jim ne bi potemnel novi lesk, in mu je našila ličnih našitkov na zapestja, komolce in drugod, kjer bi se bila utegnila obleka najlažje poškodovati. Nevšečno in priskutno ji je bilo sicer to, ampak kaj ji je bilo storiti drugega? Njeno opominjanje in prepričevanje je nazadnje le zaleгло, mladeč se je vdal, slekel svojo pražnjo obleko, jo skrbno zložil in spravil. Videti je bilo skoraj, kakor da se ji je že odpovedal. Vkljub temu pa je še vedno premišljal, kako bi jo oblekel danes ali jutri, ob tej ali oni izredni priliki, in jo nosil brez našitkov, brez papirnate prevleke na gumbih, neomejeno in z veseljem srcem, brez vseh skrbi, krasno preko mere.

Ko se mu je neko noč sanjalo kakor po navadi o nji, je videl v sanjah, kako je odlučil z enega izmed gumbov papirnato tkivo, zaradi česar je lesk tega lahko potemnel. To ga je silno bolelo. Pa je gladil in likal v sanjah oni borni, motni gumb; ta pa je le še bolj potemnel, drugače pa se ni nič izpremenil. Ko se je fant prebudil, je bedel na postelji in mislil še kar naprej na lahko potemneli lesk svojega gumba. Pa je neugnano prevračal v svojih mislih, kako bi mu bilo pri sreči, če bi slučajno napočila kaka velika prilika (ali karkoli že), pa bi bil ta ali oni njegovih gumbov prikrajšan, najsi še tako neznatno, na svojem lesku; ta misel mu je venomer tičala v sreči in ga grizla. In ko mu je mati kmalu nato dovolila obleči pražnjo obleko, ga je pričela obhajati mučna skušnjava, kateri je malone podlegel: da bi namreč kratkoma odščipnil košček papirnatega tkiva in pogledal, ali se gumb še sveti kakor dotlej.

Zibajoč se je stopal posihmal proti domači cerkvi, prevzet od divjega hrepenenja. Vedeti morate namreč, da mu je mati po večkratnem skrbnem opominjanju včasih le dovolila obleči novo obleko, n. pr. ob nedeljah za pot v cerkev in domov, seveda kadar ni kazalo na dež in ni veter dvigal prahu, pa se ni bilo bati, da bi obleka trpela kvar. Ob taki priliki jo je torej nosil z obšitimi gumbi in varovalnimi našitki, držeč v roki dežnik, da bi ji delal senco, če bi utegnila prehuda solnčna pripeka delati kvar njenim barvam.

Po vsaki taki priliki pa jo je dobro skrtlačil, skrbno zložil, kakor ga je bila mati naučila, in jo spet spravil.

Dotehmal se je držal vseh omejitev glede pražnjega oblačenja in se jim brez izjeme podvrgoval. Neko nenavadno noč pa se je iznenada prebudil in zagledal mesečino zunaj pred svojim oknom. Pa se mu je zdelo, da to ni navadna mesečina in tudi ne navadna noč, in s to čudno predstavo v glavi je ležal nekaj časa v globoki dremavici. Misel se mu je nizala na misel in stvari so mu toplo šepetale v mraku. Pa se je kar moč hitro zravnil na svoji postelji. Srce mu je naglo utripavalo, telo drgetalo od nog do glave. Hipoma je storil nov sklep. Prevzela ga je zavest, da mora nositi pražnjo obleko, kakor se spodobi. Prav nič se ni premišljal. Bal se je sicer, silno bal, ali bil je vesel, prevesel.

Vstal je s postelje, postal trenotno pri oknu in pogledal na vrt, ki je tonil v mesečini. Zadrhtel je ob misli, ki jo je sklenil izvršiti. Ozračje zunaj je bilo polno glasnega čirikanja žužkov, šelesta in neskončnega živžava živega stvarstva. Pa je stopil prav nalahko, boječ se prebuditi spečo hišo, po škripajočih deskah k veliki temni omari, v kateri je bila zložena njegova pražnja obleka. Vzel jo je iz nje kos za kosom in jel trgati narahlo in vneto njeno prevleko iz papirnatega tkiva in našitke tako dolgo, da je bila popolna in okusna kakor tedaj, ko mu jo je bila podarila mati — pred davnim, davnim časom, kakor se mu je zdelo. In niti en gumb ni bil moten, niti ena nitka ni pobledele. Pa je stopil polahko in hitro nazaj k oknu, gledajočemu na vrt, obstal za trenotek ves svetel v mesečini, v kateri so se mu svetili gumbi kakor zvezdice, nato je pa zlezal na okenski prizidek in se spustil kar najtiše na vrtno stezo.

Tako je stal pred svojo materinsko hišo, ki se je bela videla razločno malone kakor podnevi. Vsa okna razen njegovega so bila zastrta, podobna spečim očem. Drevje je metalo na zidovje negibne sence nalik črnemu čipkastemu omrežju.

Vrt pa je bil videti v mesečini precej drugačen kakor podnevi: mesečina se je prelivala po grmovju in spleta pošastno omrežje od mladike do mladike. Slednji cvet se je svetil belo ali baržunasto črno. Žužnjenje drobnih čričkov in gostolenje slavčkov, skritih v vejevju, je rahlo pretresalo nočno ozračje.

Svet je bil v svetli noči poln toplih, skrivnostnih senc, robovi in črte listja in klasja so se prelivali v rosnih biserih. Noč je bila topla kakor še nikoli dotlej, obzorje se je kakor čudežno razmaknilo in se približalo in nebo je bilo čez in čez posuto z zvezdami, četudi je slonokoščeni svit meseca široma razsvetljeval zemljo.

Fant pa ni ne zavriskal ne zapel, dasi je bil na vso moč vesel. Stal je nekaj časa kakor zamaknjen, nato pa je nenavadno rezko zakričal, razprostrl roke in jo ubral z vrta, kakor da bi hotel hipoma objeti vso neskončno zemeljsko oblo. Ali namesto da bi stopal na čistih, belih stezah, ki so držale preko vrta, je lomastil kar po gredicah, brodil po vlažnem, visokem biliu, po šopih pošastno se zibajočih sleznic, po goščavi južnega grmičja in sivke in gazil do kolen po obsežnem resnem morju. Prišel je tako do velike ograje in si utrl pot skozi njo; nič se ni menil, da ga je robidje rezalo v živo s svojim trnjem in mu pulilo nitke iz čudokrasne obleke, da so se ga oprijemale in oklepale plezavke, sleznice in ljuljka. Nič ni maral, kajti zavedal se je, da je vse to zaradi obleke, po kateri je tako hrepenel. «Kako sem vesel, da sem oblekel svojo pražnjo ob-

leko», je govoril sam pri sebi, «kako sem vesel, da imam na sebi svojo krasno obleko.»

Dospel je do račje luže onkraj ograje ali, recimo, do kraja, ki je bil podnevi račja luža. Ponoči pa je bila ta velika mlaka polna srebrne mesečine, po kateri so migotale in se kopičile čudnolike podobe. Ubral jo je skozi temno, šibko mlakužno ločje, gazil do kolen, pasu, ramen, raztepal z rokami vodo v temno-svetle valčke, razpljuskal in razkodral kolobarčke, med katere so se zapredle zvezde kakor v omrežja, ki so jih spleтали odsevi sanjajočega obrežnega drevja. Sprva je bredel, potem plaval in se tako preril skozi mlako in se na drugi strani izkobacal iz vode. Za seboj je vlekel velike, lepljive, kapljajoče šope kalužnic ali, kakor se mu je zdelo, pristnega tekočega srebra. Nato si je utiral pot dalje skozi preobličeno goščavo vrbovja in nepokošene zoreče obrežne trave. Ves vesel in skoraj brez diha je dospel nazadnje na glavno cesto in vzkliknil: «Kako sem vesel, da imam na sebi obleko, ki je primerna tej priliki.»

Glavna cesta je tekla naravnost nalik izproženi pušici v globoko, sinjo nebesno praznino pod mesecem — bila je bela, svetla cesta, obdana na obeh straneh od gostolečih slavčkov. Po tej cesti jo je ubiral, zdaj tekkel, zdaj poskakoval, nato spet stopal v koraku in

se naslajal z obleko, ki so mu jo bile napravile neutrudne, ljubeče materine roke. Cesta je bila na debelo pokrita s prahom; ta pa je bil za njegove oči zgolj nežna bela odeja. Ko je tako hitel po cesti, je priletela odnekod velika temna večča in mu zafrfotala okoli mokrega, lesketajočega se in naglo premikajočega se telesa. Fant je sprva ni opazil; potem pa je zamahnil z rokami po nji in se sukal za njo kakor plesalec, ko mu je letala okoli glave. «Drobna veččica,» je govoril glasno, «draga veččica! Pa čudovita noč, čudovita noč v veselstvu! Kaj misliš, draga veččica, ali ni lepa ta moja obleka? Lepa kakor tvoje luskice in vsa ta srebrna odeja neba in zemlje?»

In večča je frfotala vse tesneje in tesneje okoli njega in se mu nazadnje dataknila ustnic s svojimi žametastimi krili...

Drugo jutro so ga našli mrtvega, z zlomljenim tilnikom, na dnu skalne rupe, oblečenega v njegovo prazno obleko, ki pa je bila malo okrvavljena, omadeževana in onesnažena od mlakužnice. Obraz pa mu je razodeval takšno blaženost, da bi bili, ako bi ga bili videli, za trdno uverjeni, da je fant srečno umrl. Saj se še ni zavedal, da je ona mrzla, kapljajoča srebrnina le umazana mlakužnica.

Prevel G. K.

Ivan Vuk:

Napišite opereto!

(Napisano prosto po noveleti Irme Fazekas.)

Pravijo, da za operete primanjkuje besedila. Oh, besedila leže tako rekoč na cesti. Samo treba se je ogledati, pripogniti, in besedilo je tu. Še malo ga je treba premesiti, spretno zlikati in pokazati skladatelju:

«Evo...»

In če nato skladatelj k besedilu priloži melodije, vžiganka in potpurije, pa je ljubka opereta ustvarjena.

Ne verjamete?...

Poglejte, tu imam takšno besedilo v osmih slikah, ki jih je treba samo spraviti v dve ali tri dejanja.

Pozorišče: velemesto.

Osebe: Mož.

Žena.

Možev prijatelj.

Zaradi pestrosti, plesov, petja, zborov pa mimogrede nastopajo različne osebe, godba, kakor je pač v tem ali onem dejanju potrebno.

Prva slika.

Pred desetimi leti sta se vzela. On, mož, pisatelj, dobrodušen značaj, premožen in brezskrben. Ona, žena, operna pevka, ki je bolj slovela po svoji razposajenosti in lepoti kakor po svoji umetnosti. Zakon je bil vseskozi srečen. Žena se je navadila prezirati napake svojega moža, mož pa sploh niti v sanjah ni pomislil, da bi mogla imeti njegova žena kakršnoli napake. Stanovala sta v čudovito lepi hiši sredi vrta, ki je bil poln dalij in vrtic.

Druga slika.

Možev prijatelj je bil mlad, čeden, prijeten dečko, glasbenik, ki se je tudi poizkušal v skladbah. Zelo reven je bil, zelo romantičen, v ljubezenskih zadevah pa zelo neizkušen. Ta ubogi mladec se je že pri prvem srečanju smrtno zaljubil v lepo ženo svojega bogatega prijatelja. Vendar ni nikdar omenjal te ljubezni niti

pred ženo svojega bogatega prijatelja, ko ji je včasih igral na pianino ali jo spremljal na klavirju, če je pela.

Ni si pač upal tega priznati,

Tretja slika.

Šele pozneje je to storil. Zelo pozno. Namreč šele po petih letih. Nepopisno je trpel siromak v tistih petih letih.

Četrta slika.

Žena njegovega bogatega prijatelja mu je delala velike preglavice. Strastno je koketirala z njim kakor junakinje romanov, ki jih je mož pisal. In ko jo je spremljal na klavirju, in posebno če je pela kakšno njegovo skladbo, ki ji jo je poklonil, so mu roke drhte, kakor bi bil mrzličen. Njej pa, kajpada, je tudi nekoliko ugajal, zakaj mlad je bil. Vedela je natančno, kaj se odigrava v njem, delala pa se je, kakor bi nič ne bilo.

Peta slika.

In naposled vendar...

Nekega dne sta bila sama, čisto sama. Pevka in skladatelj. On je igral nji posvečeno skladbo-pesem: «Ljubim te...», ona pa jo je zapela z vso koketnostjo lepe ženske. Tedaj ji je priznal svojo ljubezen... Mračilo se je in čisto tiho je jelo snežiti. Kakor v odgovor se mu je nasmejala z zvonkim, zapeljivim, pritrjujočim smehom...

Šesta slika.

Prišli so izprehodi. Zopet in zopet...

Takšen izprehod ju je pripeljal mimo samotne hišice, precej oddaljene od velemestnega šuma. On, skladatelj, se je hipoma ustavil pred njo, ljubljeno, ne oziraje se na to, da se je pogreznil do kolena v sneg, ves moder in zelen, ves premražen, in jecljal:

«Pet dolgih let sem čakal in molčal. Niti z eno besedo nisem izdal, kaj se godi v meni, kaj čutim v

prsih, kaj me je delalo blaznega!... Ljubim vas! Ljubim vas! Ni mi živeti brez vas!»

In hkrati je strastno zašepetal:

«In če me odklonite, če nečete biti moja, potem — potem se ubijem!»

Pogledala ga je. Z velikim pogledom, polnim začudenja in groze. (V njeni notranjosti, kajpada, ni bilo začudenja in groze.) Naposled je izpregovorila:

«Tudi jaz vas ljubim že pet let, dragi, ljubljeni dečko! Ko bi vas ne ljubila tako zelo, bi me prav nič ne bolelo, ko bi se tudi zaradi mene ubili. Tako pa...»

«Tako pa...?»

«...hočem biti vaš!»

Takoj zatem je nadaljevala:

«Jutri povem svojemu možu — dobričina je — da hočem obiskati svojo mater. (Njena mati je živela v nekem bližnjem provincialnem mestecu.) Ne bom se pa peljala k nji, ampak hočem biti tisti dan s teboj. Recimo torej: jutri od 3. do 8. ure! Da?... S teboj, slišiš?... Tikajva se!»

Mladec je bil presenečen. Vroč poljub. Nato se je poslovila.

«Moram se podvizati, ljubček!» je rekla.

«Torej, jutri...»

«Da. Točno ob treh, tukaj, na tem mestu.»

Ostal je sam. Veter je žvižgal okrog njegovih ušes. Bilo je strašno mrzlo. Nepopisno čuvstvo slasti mu je grelo srce in njegove misli so že vasovale pri jutrišnjem popoldnevu.

Ali hipoma se je zdrznil. Spomnil se je, da nima niti ene pare. In da še poleg tega stanuje in obeduje doma pri svojih starših. Eh, da je prav za prav še smrkavec.

«Moj bog, kam, kam z njo...?»

Vsekrižem so mu migotale misli: ...sladkarija... liker... cvetlice...

Vse to stane denar!... Odkod? Kje naj vzamem?

Sedma slika.

Izposodil si bo!... Noge si je izmučil, tako je iskal. Vso noč je hodil, a zaman. Nihče mu ni posodil. Šele ob zori je legel v posteljo doma, pri svojih starših. Ves utrujen. In prebudil se je ob eni popoldan.

I. Turgenjev:

B e r a č

Šel sem po ulici; star, slaboten berač me je ustavil.

Oči je imel vnete in solzne, ustnice višnjeve, cunje umazane, rane nemarne... O, kako je beda gnusno razjedla to nesrečno bitje!

Pomolil mi je rdečo, zateklo, umazano roko. Ječal je, stokal in moledoval za dar.

Prebrskal sem vse žepe. Ne denarnice, ne ure, še robca nisem imel pri sebi.

In berač je čakal; njegova iztegnjena roka se je v sunkih povešala.

Čez dve uri ga bo čakala ona, ljubljena.

Hitro se je oblekel in zbežal na ulico in begal po mestu.

Osmo slika.

Ura je odbila dve. Utrujen in izbegan se je ustavil pred neko kavarno. Pogledal je vanjo, ali ni morda kdo tam, ki bi...

In glej, tam zagleda naenkrat njega, svojega bogatega prijatelja, njenega moža. Sam sedi za mizo in čita. Obraz mu je dolgočasen.

Stopil je v kavarno. Prisedel je k njemu.

«Pozdravljen!» je rekel.

«Pozdravljen!» mu je odkimal prijatelj.

«Dovoliš?»

«O, prosim.»

Sedita in molčita. Kradoma pogleduje mladeč na kavarniško uro... Pol treh! — Vse je izgubljeno... izgubljeno...

Nepopisna, neizrekljiva žalost se ga loti. Mož je to opazil. Smeje se mu.

«No, kaj pa imaš, kaj? Sediš kakor na smrt obsojeni.»

Mladeč se ni mogel več brzdati. Prepoln bridkosti je zastokal:

«O, ko bi ti vedel! Pol ure še, pa bi objemal najlepšo žensko, ali — — —»

«Kaj, ali?»

«Nimam stanovanja... nimam denarja!»

Mož, njegov prijatelj, se je pomenljivo, dobrosrčno nasmejal:

«In zato si ves obupan?... No, počakaj...»

Segel je v žep in pokazal ključ.

«Na!... Pojdi z njo v moje stanovanje. — Vzemi no ključ!»

«V tvoje... stanovanje?»

«Da, da... Brez skrbi... Moja žena se je odpeljala k svoji materi in se vrne šele pozno zvečer. Jaz bom pa tu v kavarni pisal — nadaljeval roman «Ženska zvestoba». Vrnem se domov morda šele ob zori. Služkinja je danes prosta — ni je doma. Stanovanje, vidiš, je prazno... No, hitro, brzo, vzemi ključ in teci, teci... Stoj — na še nekaj denarja. Kupi kaj dobrega — sladice — ...liker... cvetlice — teci...»

In srečnež je bežal...

Da, da, dragi moji, tako se je zgodilo še nedavno.

In, prosim vas, napišite opereto!

Naročniki, ki so si naročili v platno vezane knjige, dobe knjigo Uptona Sinclaira «Alkohol» (300 strani) z dvanajsto številko. Zamude nismo zakrivili mi, ampak višja sila. Prosimo naročnike, da nam nakažejo med tem časom vse obroke za to leto.

DRAMA

Dne 2. septembra 1933.

«Sonata strahov.» Komorna igra v treh dejanjih. Spisal August Strindberg. Prevel Ciril Debevec. Režiser: Ciril Debevec.

Strindberg je mračnjak, a vendar v jedru vsevidec, zanikava, a je poet, straši, a je sam poln groze. «V tem grešnem in strupenem vzdušju mora tudi lepota, če je predobra in slabotna, umreti...» To je konec vse borbe s «starcem», ki laže, ubija in ozbuja smrt. Student-mladost in gospodična pa sta pomlad v črnem krogu mrtvecev, mumij in beračev. Vsa hiša starca je prikrit pekel brez sonca, nikjer ni vere in upanja, brez smehljaja kraljuje tod ledeno hladni razum, izžoljajoč se v strahotnih «sejah» tirana, žrtev in žrtvovanih. Nasilje pade, a pade tudi lepota. Strindberg pa ne pokaže vejice, kjer bi se zelenela... V strupenem jedru te pošastne vizije pa je poskrita božja hčerka-resnica. V teh časih se mi je zdela ta sonata smrti tako zelo umljiva. Vse kar trepeče, se vije in bori naprej, nehava v soetu: ljudi kući. Starec (Skrbinšek) je dovršena kreacija. Študent (Debevec) se je zlasti v svoji res komorno zgoščeni režiji posebej odlikoval. Polkovnik (Kralj), dekle (Slavčeva), mumija (Marija Vera), gospodična (Boltarjeva), Johansson (Plut), Bengtsson (Potokar) in mrtvec (Sancin) so ostro karakterizirani in mistično priviti v temno življenje tega Strindbergovega mirakla. Dne 27. septembra 1933.

«Sveta Ivana.» Dramska legenda v šestih slikah z epilgom. Spisal B. Šaro. Poslovenil Oton Župančič. Režiser: Bratko Kreft. Scena: inž. arh. Ernest Franz.

Po napornem delu dramskega ansambla že peta igra v seziji in zaeno najbolj uspela dosedanja predstava. — Zgodbo Device orleanske je rešil genialni šaljivec Šaro na svoj način. Kralja VII. francoskega (v igri dauphina) nam predstavi kot resnično, strahopetno nič, devico slika kot vojaka s protestantskim dojmom o Bogu v času najhujše cerkvene srednjeveške teme. Zafrkljivo vpleta smešne debate duhovne gospode in razgalja objektivno razdvojeno Francijo, a ne prizanaša tudi Angliji. H koncu presadi vso družbo v nebesa, kjer se izkaže «čarovnici» in «krivoverki»-devici svetniška čast po pariškem advokatu iz leta 1920. Po svoje ustvari angleškega vojaka, ki ima en dan v letu dopusta, da zapusti pekel — vse to za nagrado, ker je na grmadi goreči devici na njeno prošnjo ponudil križ iz vejic. Kreacija Ivane (M. Danilova) je njena do zdaj najboljša nasloovna vloga. Železnik je dauphina podajal neprekosljivo. Kralj, Jerman in Cesar so dobro karakterizirani duhovni bratje, Skrbinšek (Richard Beauchamp) je zamišljen s svojstveno mirno eleganco, vsi ostali — sodeloval je ves redni in pomožni ansambl — so tvorili eno samo enoto. Režija ni zasledovala nikake «linije» in ne «sloga», objektivno je sledila dogodkom na odru in puščicam avtorja, a vendar zelo močno podčrtala potajni posmeh sodobnika Šarova, da je večkrat burka

in drama brez prehoda in nijans razdvajala osuplega, a za predstavo resnično navdušenega gledalca.

Dne 14. septembra 1933.

«Komedijska zmešnjava.» Veseloigra v petih dejanjih (9 slikah). Spisal W. Shakespeare. Prevel Oton Župančič. Režiser: prof. O. Šest. Otvoritvena predstava. Mladostno delo velikega pesnika veseloiger, vse pod vplivom dvornega sloga tedanje dobe. Romantična zgodba dveh dvojčkov: Antifola Efezana in Antifola Sirakušana ter dveh dvojčkov slug: Dromia iz Efeza in Sirakuze. Virtuozno delo za oder, dandanes sicer s svojo neverjetno romantiko in zamenjavami le genialno zajeta duhovita šala z živo scensko udarnostjo in prelito v krasen prevod. Predstava je potekla v teatralno-pravljičnem naglem tempu, kakor to zahteva snov veseloigre. Za zdanje čase pa bi bilo pričakovati, da bi bolj aktualno delo otvorilo dramsko sezijo, čeprav manjka naši dobi smeha in tolažeče pozabe.

Izmed sodelujočih je vzbudil posebno pozornost Šcip, šomašter in zagovornik (Kralj). V ansamblu so nastale velike vrzeli, ki jih pa z neutrudno, a tudi ubijajočo delavnostjo nadomeščajo: Debevec, Potokar, Skrbinšek, Jerman, Železnik in zlasti Sancin. Druge vloge so bile v spretnih rokah Lipaha, Brattine, Gregorina, Nablocke, V. Juvanove in Gabrijelčičeve. Obisk je bil graje vreden.

Dne 16. septembra 1933.

«Vagoniji.» Drama v dveh dejanjih. Spisal Miroslav Krleža. Poslovenil Josip Vidmar. Režija: Branko Gavella. Inscenacija: ing. arch. Ernest Franz.

Po «Gospodi Glemabajevi» in «Ledi» smo dobili na oder še «Agonijo» kot zadnje delo Krleževe dramske trilogije. Umiranje propadle aristokracije, bivšega barona Lenbacha, ki čenča o časti in konjih, v nemogoč zakon od «višje družbe» prodane generalove hčerke Lavre in njene obupne ljubezni do razumskega spekulant dr. Ivana pl. Križovca. Krleža neusmiljeno razgalja notranjo gnolobo na smrt bolne agramerske buržuazije, ki je po svoji zlagani vzgoji, varljivem vnemnem blesku in popolni degeneraciji zapisana poginu. Baron Lenbach se v pijanosti ustrelil, prav tako v razdvoju in obupu podleže Lavra, ko spozna, da je njeno življenje od početka do konca ena sama prevara. To resnično globoko odrsko delo z brezobzirno svojo intimno verjetnostjo je bil prvi dogodek letošnje sezijske. Sancin (baron Lenbach) je storil vse, kar more klavnost plemске propalce, vohuna in kaznjence, a manj sledove bivšega podpolkovnika označiti. Lavra (M. Danilova) je v zdravih tipih najbolj izrazita, a je svoji vlogi po najboljših močeh dala žar resnične ženskosti, a manj psihološko dognane kreacije plemkinje, ki se šele h koncu svojih dni ukvarja z modnim salonom. Dr. Križovec (Gregorin) je dozorela kreacija, grofica Petrovna (Nablocka) originalna in igralsko dovršena, a manj razumljivo igrana vloga. Režijsko delo je bilo v edino pravih rokah.

Dne 17. septembra 1933.

«Pohujšanje v dolini šentflorjanski» Farsa v treh dejanjih. Spisal Ivan Cankar. Režiser: prof. O. Šest.

Topot je bila zasedba te Cankarjeve farse, ki pomeni obračun umetnika-avtorja z domovino, izpremenjena, a ne ravno v boljše. Kristof Kobar, imenovan Peter, umetnik in razbojnik (Jerman), je vsekakor solidno zamišljen, Jacinta (Kučeva) pa se kljub veliki ambiciji ni še mogla približati tej problematični vlogi. Eteričnost in simbolizem dejanja zahtevata vso notranjo zbranost in dozorelost igralke. A vse to pride, če je dano. Za vse pa vse ni vsakomur dano. Župan (Cesar) je reč

imenitne sorte, zdrava so mati županja (Jovanova) in dober je hripavo zapiti dacar (Plut). Učitelj Šviligoj (Gregorin) je, kakor so večina zastopnikov «doline šentflorjanske», po volji režije burkasto dvignjen nad višino farse. Cerkovnik (Lipah) in Zlodej (Peček) sta dobro nadomestila svoja slovita prednika. Bratina, Sancin in Gabrijelčičeva pa so po svoje doprinesli k uspelemu razmahu farse. Gotovo je eno: Can-

kar je dandanes — mnogo po zaslugi režije in poedinih kreacij — edini vedno živi slovenski odrski tvorec, saj je njegovo delo žgoč niz naših slabosti in verno ogledalo našega polpreteklega časa. Čeprav so se onanji prikazi javnega življenja izpremenili, je vendar ostala naša jedna dolina v svojem jedru še prav taka, kakršno jo je videl veliki videc v svoji skeleči ljubezni v času nacionalnega in duhovnega suženjstva. Ivo Peruzzi.

Žepna filmska kamera.

Že doslej smo poznali filmske aparate, ki so delali posnetke na 16 mm film. Ker so bili taki aparati zaradi razmeroma nizke cene dostopni tudi povprečnim amaterjem, so jih dosti razpečali.

Še večji razmah pa se obeta kinematografski industriji z izumom novega aparata, ki snema prizore na 16 mm širokem filmu dvakrat, in sicer tako, da uporabi najprej levo, potem pa desno stran negativna.

Sličice so tako majhne, da jih gre 26 na površino povprečne pisemske znamke. Na 10 metrov takega filma jih posnamemo lahko 4000. Seveda mora biti negativni material dosti bolj občutljiv in drobnozrnat kakor doslej.

Slike so tako jasne, da jih pri pravilni osvetlitvi lahko 45.000krat povečamo, pa bodo še docela ostre. Aparat tehta 1 kilogram in je tako priročen, da ga lahko nosimo v žepu.

Dodati mu mislijo tudi majhno aparaturo za fotografiranje glasu na osnovi izuma nekega angleškega inženjerja, ki je snemal zvoke na papirnatem traku. S takim aparatom, ki ne bo drag, bo lahko vsak amater delal sam govoreče filme.

Letalo bodočnosti.

Avstrijska izumiteljka Hafner in Nagler sta zgradila letalo, ki se lahko dvigne navpično in prav tako tudi na določenem prostoru pristane. Tudi če se pokvari, lahko pristane brez težave.

Sestavljeno je iz velikega navpičnega propelerja in dveh velikih kril, ki sta podobni metuljevim in tudi tako delujeta. Z njima je mogoče letati v poljubno smer. Motor 35 HP daje letalu hitrost 120 km na uro. Posebna priprava skrbi za to, da se letalo ne more prekucniti. Če se motor ustavi, se pričnejo krila vrteti v nasprotno smer in letalo pade naravnost s hitrostjo navadnega padala.

Pilotu ni treba nobenih študij o letalstvu. Z enim samim vzvodom za krmarjenje in enim vzvodom za motor lahko leti kamorkoli.

Svoje letalo, ki sta ga krstila za «Revoplan», sta izumiteljka pokazala v Londonu. Poizkusi z njim so se tako zelo posrečili, da bodo začeli izdelovati letala te vrste kmalu v serijah.

Elektrika proti božjasti.

Zdravnika dr. Groth in dr. Jegorov sta odkrila, da lahko s pomočjo visoko frekvenčnih tokov odpravimo epileptične napade. Elektrodi položimo v bližino zgor-

njih simpatetičnih živčnih vozlov na vratu. Tok mora imeti moč pol do enega amperja, zdravljenje pa traja dvajset- do tridesetkrat po pol ure.

To zdravljenje je zanimivo zato, ker ne deluje direktno na obolele organe, ampak na živčna središča, ki te organe oskrbujejo. Na isti način mislita zdraviti tudi nekatere druge bolezni organizma. Lepe uspehe sta že dosegla pri želodčnih boleznih in prsni angini.

Goreči tok.

V ameriškem petrolejskem distriktu so izvrtali nov vrelec, ki je bil tako močen, da je petrolej tekel miljo daleč do reke Ohio, da so se na njenih valovih poznale velike oljne plasti.

Družba dijakov iz bližnjega mesta Bethanija je šla na izprehod in opazila te oljne plasti na vodi.

«To moramo zažgati! Goreči tok ni nekaj vsakdanjega!» se je eden spomnil.

V svoji mladostni razposajenosti so res vrgli v vodo škatlo vžigalic, ki so jo zažgali.

Učinek je bil nepričakovan. Hipoma se je petrolej vžgal in plameni so švignili kvišku. Ti plameni so bili visoki kakor velika hiša in se urno širili navzgor in navzdol po reki. Hiteli so po reki proti mestom, ki so ležala na bregu Ohia. Stanovalci so trepetali od strahu in z njimi tudi neprevidni dijaki. Veter je pa ogenj dušil in samo dim se je valil okoli ter pretil, da zadušil prebivalce.

Dolgi 24 ur je trajal požar na vodi, ki je bila tako vroča, da je kar vreła.

Škode vendar ni bilo posebne, ker ni požar dosegel obrežnih mest. Na srečo so tudi omejili tok petroleja, da ni več dosegel reke.

Edisonovo prerokovanje.

Umrli ameriški izumitelj Edison je napovedal pred smrtjo čudno iznajdbo, ki bi pomenila pravec prevrat v tiskarstvu. Trdil je, da je papir, ki ga potrebujemo za knjige, dosti predrag in zaradi debelosti preneroden. Razen tega so naše knjige iz papirja prenašalke nevarnih bolezenskih bakterij. Rekel je tudi, da je papir, kakršnega poznamo zdaj, premalo trpežen, da bi se mogle knjige večje vrednosti dovolj dobro ohraniti. Za nadomestilo papirja je nasvetoval dve tisočinki milimetra debelo razvaljano nikljevo pločevino. Na te neskončno tanke, neprozorne in neraztrgljive liste bi lahko tiskali kakor na papir. Knjige bi lahko prali, ne da bi snov poškodovali. Predvsem bi bile praktične zato, ker bi jemale le malenkost prostora. Knjiga iz niklja, ki bi imela 40.000 strani, torej 20.000 listov, bi bila komaj dva centimetra debela. In po njegovem računu bi ta knjiga stala samo 1 dolar.

Čeprav je stari Edison pri tem velikopoteznem računu najbrže pozabil na stroške tiskarne, avtorske honorarje, čeprav morda ni pomislil, da si lahko ob takih listih obrežemo prste, je ta načrt za nas vendar več kakor samo načrt. V Ameriki delajo že dalje časa poizkuse, da bi mogli pločevino tako tanko razvaljati in nanjo tiskati. Če se jim ti poizkusi posrečijo, čaka tiskarsko umetnost prevrat, ki bo še dosti večjega pomena kakor prehod od pergamenta do papirja.

Kdaj pridemo na Mars?

Ko je leta 1877. odkril italijanski zvezdoslovec Schiaparelli, da je ves Mars pokrit z mrežo prekopov, ki bi utegnili biti delo ljudem podobnih bitij, je po vsem svetu završalo. Človeštvo je stalo pred novim problemom. Sicer je že davno prej padla trditev, da je zemlja središče vse prirode in da so vse zvezde samo nekakšen njen «okrasek», toda še vse je bilo trdno prepričano, da je zemlja edina obljudena zvezda, otok v neizmernem morju. Zdaj pa trditev, da niso živa bitja samo na zemlji, ampak tudi na «rdeči zvezdi», na Marsu! Astronomi, ki morajo časih zadostiti tudi radovednemu občinstvu, so začeli z vso vnemo preiskovati Mars. Percival Lowen, znan ameriški zvezdoznanec, je zgradil na svoje stroške v Arizoni poseben observatorij za preiskovanje teh prekopov. Ker še niso imeli v tistih časih tako popolnih daljnogledov kakor danes, je bilo seveda opazovanje precej težavno. Vendar pa so astronomi odkrili marsikaj pomembnega in zanimivega.

Takoj ko je nastala polemika o tem, ali žive na Marsu živa bitja, je začelo človeštvo seveda tudi premišljati, kako bi prišlo z njimi v zvezo. Tega vprašanja so se lotili najprej pisatelji. Odtlej pa do dandanašnjih dni je izšla že cela kopica knjig o Marsovskih prebivalcih in o tem, kako so prišli zemljani na Mars, ali pa narobe, Marsovci na zemljo. Med njimi je pač najpomembnejše delo slavnega angleškega pisatelja, predsednika svetovne zveze PEN-klubov H. G. Wellsa «Boj z Marsovci», ki ga misli prihodnje leto izdati naša založba. V tej povesti nam je naslikal nad vse originalno Marsovce in njihove tehnične pripomočke, ki so si hoteli z njimi osvojiti svet.

Razen pisateljev je bilo tudi precej učenjakov, ki so se priključili teoriji, da morajo biti Marsovci po svojem razvoju daleč pred človekom, ker so pač starejši — saj je imel Mars vse pogoje za življenje že mnogo milijonov let pred zemljo — in med njimi je najbolj znan francoski učenjak C. Flammarion.

Nekateri učenjaki pa vse te trditve pobijajo in pravijo, da so vsi ti umetno izdelani prekopi na Marsu samo plod prežive domišljije in preveč nepopolnih astronomskih priprav. Šele nekaj mesecev je tega, kar se je obilna knjižnica del o Marsu in Marsovcih obogatila za zanimivo novost. Znani astronom Antoniadi, ki vodi že dvajset let sekcijo za Mars v «Britanski astronomski družbi», je izdal v Parizu delo «Planet Mars», kjer je objavil plodove svojih dolgotrajnih raziskovanj. Ker velja Antoniadi za najboljšega poznavalca tega našega sosedu v vsejmirju, so se obrnili nanj tudi časnikarji in ga prosili, da bi jim povedal, koliko je resnice na vseh teh ugibanjih o Marsu. In dejal jim je tole:

«Da bi živeli ljudje tudi na drugih zvezdah? Zakaj ne? Že v najstarejših dobah je večina velikih filozofov trdila in verjela, da so nekateri planeti naseljeni. Že štirinajst stoletij pred Kristom se je ukvarjal s to mislijo grški pesnik Orfej, za njim pa učenjaki Ksenofon, Anaksagora, Pitagora, Filolej in Platon. V srednjem veku nekateri cerkveni velikaši in v dandanašnji dobi mnogi učenjaki.

Mislim, da mi je bilo sedem let, ko sem prvič opazoval Mars skozi daljnogled svojega očeta. Potem sem več desetletij delal z dosti boljšimi pripravami. Nekaj let sem bil tudi učenec C. Flammariona, od leta 1909. pa lahko gledam planet Mars na observatoriju v Meudonu, ki ima najmočnejši teleskop v Evropi. In pri tem sem docela trdno dognal, da prekopov, ki jih je na Marsu odkril Schiaparelli, sploh ni. To, kar je imel ta učenjak s svojimi skromnimi pripravami za mrežo prekopov — za pravcati sistem umnega namakanja tal z vodo — so

Nekaj fotografij planeta Marsa.

Planet Mars.

14. oktobra 1909.

19. oktobra 1909.

Planet Mars.

20. junija 1916.

26. junija 1916.

Planet Mars.

14. marca 1918.

18. marca 1918.

v resnici samo nepravilni jarki, vdrtine in kotline v tleh, ki jih je zarezala priroda sama v ogromni puščavi, ki je dosti večja kakor Sahara. Tu moram omeniti, da je E. Maundner na observatoriju v Greenwichu že leta 1894. opazil, da so obrisi prekopov na Marsu zelo «zamegljeni». Tako torej ni to bajeslovno znanje, ki so ga nekateri učenjaki pripisovali marsovskim inženjerjem, nič drugega kakor legenda, ki je nastala zaradi nepopolnosti optičnih priprav. Toda čeprav teh prekopov ni, je vendar zelo verjetno, da prebivajo na Marsu živa bitja. Tako vidimo na «rdečem planetu» pokrajine, kjer se pomladi prelivajo zelenkasta, višnjevkasta in siva barva, poleti pa rjavkastovijoličasta, kakor bi bilo tam listje, ki na drevju vene. To dejstvo nam z gotovostjo pravi, da imajo na Marsu rastlinstvo. Ker pa je rastlinstvo eden glavnih pogojev za življenje, je zelo verjetno, da so razen njega tudi živa bitja na Marsu.

Proti tem trditvam ni nobenih resnih ugovorov. Nadalje sem tudi sam opazil v višini 30 kilometrov nad planetom oblake, ki so se premikali z maksimalno hitrostjo 7 metrov na sekundo, to pomeni, da je na Marsu dovolj gost zrak, da zadrži v sebi ledene kristale in prah, kar je spet nov pogoj za življenje. Spomniti se moramo, da vdihavajo Tibetanci zrak, ki je dosti redkejši od našega dolinskega, brez težav in posledic. Če bi imeli na Marsu premalo vlage, to spet ne bi bila prava ovira za življenje, ker so v naši Sahari podobne vremenske razmere, pa vendar žive ljudje in živali v njej. Tudi temperatura menda ni na Marsu tako nizka, da bi onemogočala življenje, saj vemo, da lahko vzdrže nekatere živali v hladnejših delih naše zemlje 70 stopinj

mraza. Če upoštevamo še veliko prilagodljivost človeškega in živalskega ustroja, moramo biti skoraj prepričani, da so na Marsu živa bitja, pa naj zveni to kolikorkoli neverjetno.

Ta naš sosed v vesolju je najzanimivejši med vsemi drugimi, ki jih lahko opazujemo, ker je živ in ker ga lahko vsega vidimo. Mesec, ki nam je dosti bližji, je samo mrtev svet, Venera, ki nam je sorazmerno zelo blizu, pa je zmeraj zavita v tenčico megla, ki jo zakrivajo. Tudi o Veneri bi skoraj lahko trdili, da prebivajo na njej živa bitja. Merkur pa je spet preblizu sonca in ima prerede zrak, da bi se moglo na njem razviti življenje. Veliki planeti Jupiter, Saturn, Uran in Neptun so še v plinastem stanju, brez trdnih tal, z visoko temperaturo, kar lahko sklepamo iz neprestanega menjavanja oblike. Tako torej na njih ne more nobeno bitje živeti.

Ljudje mislijo, da so nastali vsi planeti v isti dobi. Toda to so samo trditve brez podlage, saj nihče ni bil navzočen pri njihovem nastanku.

Mars je devetkrat manjši od zemlje, zato se je prej ohladil in se je torej tudi prej postaral. Zato je tudi verjetno, da so prebivalci Marsa, če žive, dosegli višjo stopnjo razvoja kakor mi.

Ne verjamem pa, da bi kdaj mogel stopiti zemljan na Marsova tla in se mi tudi zdi nemogoče, da bi mogli na Mars leteti.

Če bi kdo ponoči zažgal otok, ki je tako velik kakor Korzika, bi videli Marsovci ta ogenj kot majhno svetlo točko na obzorju, seveda samo pod pogojem, da imajo take daljnoglede kakor mi. Samo tako bi jim lahko dali znak o svojem življenju. Ali bi nam kaj odgovorili? — Tega ne more nihče reči.

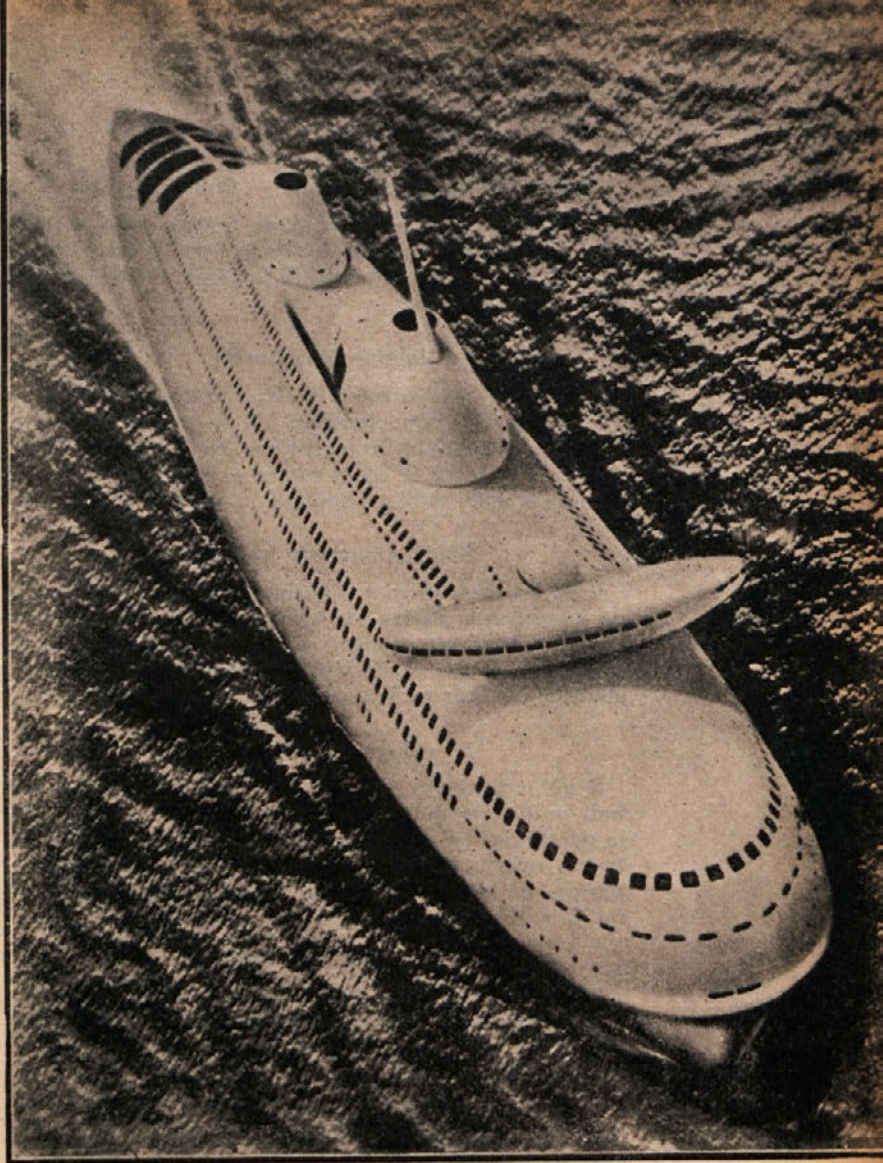
Če bo optika še tako napredovala, kakor v zadnjih časih, bo morda kaj kmalu mogoče, da bomo lahko Mars natančneje pogledali. Tega namreč dandanes še ne zmoremo. Toda tudi takrat ni treba pričakovati kakšnih fantastičnih odkritij. Vseh dvajset let, kar delam v Meudonu, sem samo enkrat videl popolno sliko Marsa. Neprestano valovito premikanje našega ozračja zelo moti delovanje vseh optičnih priprav.

S pomočjo čedalje boljših teleskopov in z izrabljanjem tako redkih trenutkov popolnega mirovanja v ozračju bodo astronomi brez dvoma odkrili še trilijone zvezd in desettisoče ozvezdij v brezmejni daljavi vesolja. Pred kratkim je neki ameriški učenjak iznašel zmes jekla, niklja in brona, ki lahko odbije 15 odstotkov žarkov, ki padejo nanjo. S to zlitino bodo lahko delali posebna zrcala za teleskope v neomejeni velikosti. Dosedanja posrebljena steklena ogledala so že tako izpopolnjena, da bolj ne morejo biti, vendar pa so bila še vse premajhna, velikih namreč niso mogli izdelovati, ker je steklo počilo. Z novo zlitino pa bodo lahko delali ogledala s premerom 4, 5 ali 10 metrov. S tem bomo dobili nove teleskope, ki bodo zvezdoznanecem pripomogli do novih velikih odkritij.

DA BOŠ VEDEL

Kako vroče je sonce?

Svetloba, ki jo sonce izžareva, pove fiziku, iz katerih kemičnih prvin sestoji ta žareča masa. Priča mu tudi, da se na solncu zaradi vročine razkrajajo atomi in izpreminjajo prvine v druge. Kakšna energija je zato potrebna, se dá preračunati, in po njej lahko presodi, kako vroče mora biti sonce. Učenjaki najnovejšega časa trdijo, da ima sonce temperaturo okoli sto milijonov stopinj Celzija.

Fantastično prometno sredstvo.

To čudežno vozilo, ki ga vidite na sliki, je danes še plod domišljije, toda jutri utegne biti že resnica. Neki ameriški inženjer je napravil načrt ladje, ki bo udobno, hitro in varno vezala celine. Ta ladja bo dvoživka. Vozila bo po morju, na kopnem pa ji bodo dali kolesa in tračnice. Prostora bo imela za več sto ljudi. Vozila bo pa s hitrostjo 120 kilometrov na uro.

Kako dolgo lahko živimo brez jedi in pijače?

Umetniki v stradanju so že dokazali, kako dolgo vzdrži zdrav človek brez jedi. Rekord v stradanju je okoli 45 dni. Toda ti umetniki so uživali vodo, da niso trpeli žeje. Znanstveno pa še ni dokazano, kako dolgo lahko ostane živo bitje brez jedi in pijače. Poizkusi pri živalih so dognali, da 15 do 17 dni. Najbrž človek še toliko časa ne bo vzdržal.

Ali ostanejo v konzervah vitamini?

Konzerve moremo šteti med polnovredna hranila le tedaj, če ne izgube svojih vitaminov. Nemški znanstvenik profesor Scheunert je preizkusil vpliv toplote pri konzerviranju hranil. Beljakovine se ne izgube ne pri kuhanju ne pri ogrevanju pri normalnem pritisku. Za življenje važnih vitaminov A in C ne uniči toplota, pač pa — kisik iz zraka. Prav zato se konzerve tako dolgo drže. Malenkostne količine kisika, ki se nahajajo v rastlinskem staničju, so brez pomena.

Druge dežele, druge navade — tudi v rastlinstvu.

Ta rek ne velja samo za ljudi, ampak tudi za rastline. Volčja češnja izgubi v vročih deželah svojo strupenost. V zelo vročih mehiških pokrajinah jo jedo kot odvajalno sredstvo.

Umetne beljakovine.

Avstralski raziskovalec W.D. Francis je predaval na akademiji v Queenslandu, da se mu je posrečilo sestaviti beljakovine iz ogljikove kisline in anorganskih soli — torej iz snovi mrtve prirode. To odkritje nam kaže nove vidike v teorijah o nastanku življenja.

Sladkor namestu kolomaza.

Pred kratkim je sporočil odposlanec neke rafinerije na kongresu v Parizu, da uporablja sladkorjevo raztopino z uspehom namestu olja za stroje in kolomaza. Zlasti 60odstotna sladkorjeva raztopina se je dobro obnesla. Sladkor za kolomaz — milijoni pa stradajo...

Regulacija dežja.

Regulacija dežja so tehnične sanje in bodo najbrž tudi ostale. Če bi mogli prestreči le 1 % energije, ki jo porabi dež pri padanju iz oblakov, bi je imeli dovolj za vso zemljo. Energija dežja, ki pade v enem letu na zemljo, bi bila večja, kakor bi jo mogla zemlja porabiti v 150 letih.

Ustroj naše kože.

Človeška koža ima povprečno 120 milijard stanic, čeprav je njena površina pri normalno razvitem človeku le dva kvadratna metra.

6000 let stara pšenica.

V indskih grobovih iz leta 4000. pr. Kr. so našli pšenico, ki je vzlic svoji starosti še vzknila in obrodila.

Mrzlica je zdravilo.

V zadnjem času so znanstveniki potrdili trditev, da je visoka temperatura pri vročici samo nekakšno zastrupljenje, ki ga povzroče strupene snovi v telesu. Vročica pomeni samo obrambo obolelih organov proti temstrupom. Pogosto so že opazili, da vpliva vročica zelo ugodno pri kroničnih zastrupljenjih, zato jo v takih primerih umetno zbude. Najuspešnejša oblika te uporabe umetne vročice je zdravljenje duševnih bolezni z malarijo.

Ali imajo ostareli starši manjvredne otroke?

Na to vprašanje so učenjaki večkrat pritrdilno odgovorili, toda dokazano še ni. Zda se ga je lotil znani nemški učenjak Bennholdt-Thomsen. Izkazalo se je, da je verjeten vpliv starosti le pri mongolizmu — slaboumnosti, ki jo izdaja mongolskemu podoben obraz. To pa le tedaj, če je bila mati starejša — nad 40 let — medtem ko očetova starost ni prav nič vplivala. Prav tako je bila brez pomena tudi velika starostna razlika zakoncev. Pri drugih otroških boleznih se pa vpliv ostarelosti staršev ni dal nikjer dokazati.

Plešcev ne bo več.

Neki dunajski zdravnik je dognal, da se lahko ozdravi plešavost pri moških z ženskimi spolnimi hormoni. Splošno je znano, da so plešasti le moški, zato je ta zdravnik prišel do zaključka, da mora biti vzrok izpadanju las le pomanjkanje ženskega spolnega hormona v moškem telesu. Združil je ženske spolne hormone s hormoni neke moške žleze in vbrizgnil oboje v kri moškega, ki so mu lasje zelo hitro izpadali. Uspeh je bil presenetljiv. Izpadanje las je takoj prenehalo, po šestih tednih pa so začeli rasti novi. Morda pride kmalu čas, ko plešavosti ne bomo več poznali.

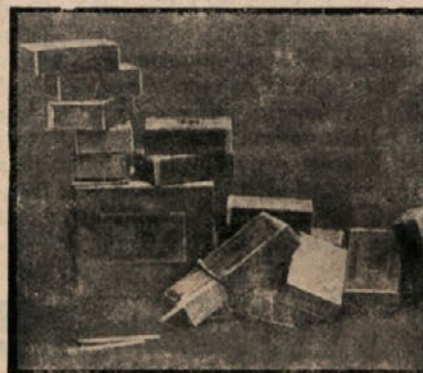
Kaj ostane od lepe ženske,

če jo damo kemiku v roke

Časih srečate lepo dekle na cesti. Očara vas. Iz nje kar kipi življenje, hrepenenje po sreči, po ljubezni. Vse bi storili zanjo, samo da bi se vam prijazno nasmehnila, da bi vam vrnila globok pogled, ki bi pričal, da so njene misli prav take kakor vaše. Gledate jo in si mislite, da ne more biti lepšega, popolnejšega na svetu, kakor je to božansko bitje, ki je kar ustvarjeno za ljubezen. In nikoli vam še na misel ne bi prišlo, kako malo je v resnici vredna ta očarljivost, ta popolnost, ta lepota.

Zapletete se v pogovor s prijateljem, kemikom. Kemiki so posebne vrste ljudje: z drugačnimi očmi gledajo svet kakor navadni zemljani. Pripovedujete mu o svojem novem odkritju, o čudovito lepem dekletu, ki bi dali zanjo vse, še življenje. (Samo na jeziku, v resnici ni nihče z življenjem tako radodaren, da bi ga vrgel kar tako mimogrede stran, lepemu dekletu na ljubo.) Pa se vam bo prijatelj-kemik zasmel. Začel bo pripovedovati, kaj bi ostalo, če bi dal to lepo, očarljivo nedosežno dekle v svoje retorte in ga razdelil v snovi, ki je iz njega sestavljeno.

Pa bi dognal na primer to, da ima nežno telesce lepega dekleta v sebi toliko kalorij in vodne sile, da bi lahko s tem svojim bogastvom razsvetljevalo celo uro kilometer dolgo ulico.

Fosforja za 80.000 vžigalic.

«To sladko dekle naj bi imelo toliko elektrike v sebi?» se boste zasmeli.

«Ne elektrike same, ampak sile za proizvajanje elektrike. Kar se pa tiče besede 'sladko' — dekletce je res sladko. Četrť kilograma sladkorja bi dobili iz njenega telesa...»

Iz telesa lahko dobimo:

Prva slika zgoraj: Električno silo za razsvetlitev ene ulice.

Druga slika: Četrtn kilograma sladkorja.

Tretja slika: Dvajset žliček najboljše soli.

«Kakšne neslanosti govoriš!» ga boste skoraj jezno zavrtili.

«Neslanosti? Morda. Sicer bi bilo pa tudi dekle slano. Dvajset žliček najfinejše soli bi lahko dobili, če bi razkrojili njeno telo.»

Molčite in se čedalje bolj čudite. Kar sapo vam je zaprlo. O teh odkritjih se vam še sanjalo ni. Toda prijatelj kemik ve še več.

Če bi jo kemično razkrojil, bi dobil iz nje toliko maščobe, da bi lahko napravil šestdeset sveč ali pa sedemnajst koščkov mila za pranje perila.

Kjer pa je maščoba, tam mora biti seveda tudi glicerina. S pomočjo glicerina, ki ga vsebuje vaše dražestno dekle, napravimo lahko petnajst kilogramov dinamita za težko granato, ki bi razbila celo trdnjavo. Ko boste to vedeli, se vam ne bo zdelo več čudno, da zna biti ženska tako razjarjena, da bi kar počila. Kar bati se je morate...

Časih se obesi na vas ženska in se je ne morete otresti. Ne zlepa ne zgrda. Nič čudnega. V sebi ima pet kilogramov kleja.

Tudi temu, da žensko srce zagori v ljubezni, se ne boste več smejali, ko boste slišali, da skriva v sebi za 80.000 vžigalic fosforja. Kar pomislite, kaj vse se da zažgati s takšnim številom vžigalic. Pol sveta! Pa se ne bi ubogo srce!

Nekatere ženske so «mrzle kakor železo». Tudi tu moramo vzeti stavek dobesedno. Na kemičen način bi lahko ugotovili, da ima ženska, naj bo že lepa ali grda, v sebi za šest srednjevelikih žebeljev železa...

Tako napravi kemik iz vaše boginje pravcato skladišče razne vsakdanje robe. In če je ženska res samo to — ali se je vredno toliko za njo poganjati? Tega kemik ne pove, ker ne najde v svojih knjigah in tudi s poizkusi v retortah ne more dognati. Rekel vam bo samo še to, da so vse krilatice «moje zlato», «moj biser» in podobno grda laž, ker o zlatu in biserih ni v telesu niti sledu.

Toda vas to ne moti. Čeprav ne bi bila po kemikovih računih vaša lepota vredna niti sto dinarjev, bi dali vi zanjo pol sveta.

Vsak po svoje...

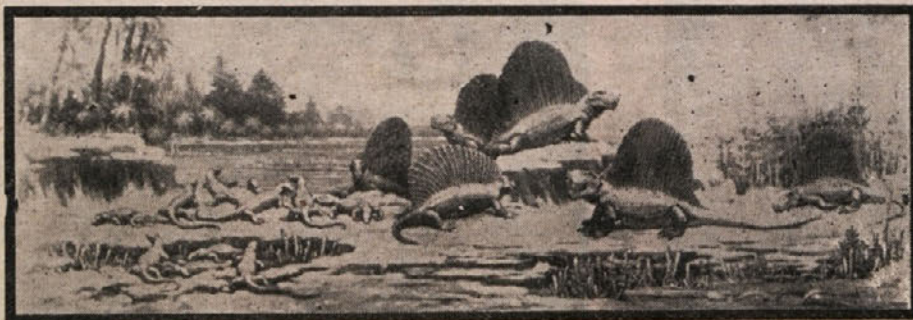
Iz telesa lahko dobimo:

Prva slika zgoraj: Toliko loja, da napravimo iz njega 60 sveč ali 17 koščkov mila.

Druga slika: Glicerina za 15 kilogramov dinamita.

Tretja slika: Pet kilogramov kleja v tabletah.

Preprost človek si dandanes težko zamišlja, kakšen je bil začetek življenja na naši zemlji. Iz Sv. pisma vemo, da sta prišla Adam in Eva na zemljo šele potem, ko so bile na njej že rastline in živali, a kako in kdaj se je to življenje začelo, tega niti učenjaki doslej še niso mogli natanko dognati. Gotovo je, in v tem se strinjajo vsi životoslovci, da je naša zemlja stara več sto milijonov let in da so se prvi znaki življenja pokazali veliko pred prvim bitjem, ki je imelo človeško podobo. O tem sicer ni zanesljivih in popolnoma verjetnih dokazov, toda mnogi sledovi, ki so jih našli v zemlji in v duplinah in jamah, pričajo o marsičem, kar se je godilo na zemlji pred davnimi davnimi veki. Zemljelovci so najprej na osnovi raznih zemeljskih plasti proučili oblikovanje zemlje in določili njena razdobja, a životoslovci in drugi učenjaki so proučili postanek in razvoj življenja v teh razdobjih. Po mislih znamenitega zgodovinarja Wellsa je sestavljena naša zemlja iz velikega števila plasti, kamenitih skladov, na katerih so zapisani prvi zgodovinski podatki v obliki okamenin in sledov nekdanjega življenja. Po dolgem proučevanju teh okamenin in znakov na njih so učenjaki polagoma odgonetali njih pomen in sestavljali zgodovino o prvih začetkih življenja. Ta velika knjiga je zaradi perturbacij, potresov in viharjev vsa razmetana in nejasna in je podobna listom nevezane knjige, ki jo je zgrabil veter in raznesel na vse strani. Če pozorno spremljamo vse tisto, kar so mogli učenjaki prečitati s teh listov in zbrati, si lahko ustvarimo sliko življenja v njegovem prvem začetku.

Skupina plazilcev iz mezozojske dobe. Naosauri in dimetrodoni, ki so živeli pred 215 milijoni leti.

Po ostankih okamenin v pečinah in mnogih rudokopih lahko sklepamo, da na zemlji dolgo, cele veke in veke, ni bilo nobenega življenja. Pečine iz azojske in arhiozojske dobe naše zemlje ne kažejo nobenih znakov, ki bi mogli v nas vzbuditi vero, da je bilo tedaj na zemlji kaj življenja. Zemlja je bila takrat še v večnem preobrazovanju. Toda na teh pečinah iz brezživljenjske dobe naše zemlje so nakopičene druge, na katerih so že prvi sledovi življenja. Na proterozojskih pečinah se poznajo sledovi neke rastline, podobne algam, in nekih mehkužcev. Šele paleozojska doba pokazuje veliko več sledov o življenju. Ali niti tedaj še ni bilo oblikovanih živali in rastlin. V najbolj zgodnji paleozojski dobi, in to je bilo zopet po dolgih vekih, ni bilo na kopnem nobenih bitij, ampak samo v vodi, kjer je mrgolelo vse polno čudnih stvorov, podobnih škorpionom in neki vrsti školjk. Zemlja je bila takrat čisto gola, na kopnem ni bilo nobenega življenja. Izza te dobe prvega življenja v vodi nas loči vrsta neštevilnih vekov, v katerih se je polagoma oblikovalo življenje in puščalo sledove na tako imenovanih sedimentarnih skladih. Ti skladi razodevajo dve razdobji življenja. Mezozojski skladi kažejo drugi veliki del življenja, na njih se že lahko zasledijo okamenine velikanskih plazilcev. Ti skladi izvirajo iz dobe, ki je trajala sto milijonov let. Nad njimi so kenozojski skladi, ki so tretji veliki del življenjske zgodovine. Na njih se poznajo sledovi življenja iz poslednje dolge vrste vekov.

Kakšno je le bilo življenje v mezozojski dobi paleozojske periode? Dasi nas loči od te dobe dve sto milijonov let, vendar se z gotovostjo lahko reče, da je bila to doba plazilcev, velikanskih plazilcev in rastlin, ki so se v marsičem razlikovale od sedanjih naših. Toda vse to življenje je bilo še osredotočeno okoli vode. Niti živali niti rastline niso mogle predaleč na kopno, ker je bilo njih življenje popolnoma odvisno od vode. Prvi plezalci iz te dobe so bila bitja z velikanskimi trebui, a zelo šibkimi nogami, in so bili v marsičem podobni dvoživkam. V poznejšem mezozoiku so se ti

Stegosaur, nestvor iz mezozojske periode, ki je bil večji od največjega slona.

Tropa velikanskih mastodonov, neke vrste mamutov iz kenozojske epohe.

plazilci okrepili in jeli gibati po kopnem, nekateri izmed njih so hodili po repu in zadnjih nogah, zaradi česar so jim prednje noge tudi okrnele. Takratne klimatične razmere, borba za hrano in atmosferske izpremembe so na te živali tako dejstvovali, da so večkrat dosegle neverjetno velik obseg in obliko. Veliko teh plazilcev je bilo podobnih divjim zverinam. Ta vrsta plazilcev se imenuje teriomorfama. Druga vrsta plazilcev iz te dobe je bila slična krokodilom in kornjačam, to so plesiosauroi in ihtiosauroi, ki so se sčasoma zopet vrnili v vodo. Mesosauroi so zanimiva vrsta mezozojskih plazilcev, ki precej spominja na pliskavico. To so velikanski morski kuščarji, ki so prilezli včasih tudi na obalo. Razen teh plazilcev so bile tudi še druge vrste, ki so imele velikanski obseg. Takšni so bili dimetrodoni s pahljačastimi ščiti na plečih, ki so bili prave morske pošasti. Največja in najrazličnejša skupina pa so bili dinosauroi, katerih po velikosti ni prekašala nobena suhozemska žival. Največji dinosauroi so bili rastlinožerci in travožerci. Žrli so grmovje in praproto ali pa so se vzpenjali na zadnje noge in obžirali vrhove dreves. Med dinosauroi so bile vrste, ki so bile dolge po več ko 25 metrov. Gigantosaurus, ki so ga bili izkopali leta 1912. na afriški obali, je bil dolg celo 30 metrov. Vse te živali so imele noge, je pa malo verjetno, da so se mogle s svojimi velikanskimi trupi premikati po kopnem, ampak so prejkone bredle po močvirjih in blatu. Med plazilce iz te dobe sta spadala tudi strašni triceratopsi, ki je imel na glavi tri rogove, in pa grozni tiranosaur, pravo naravno čudo. In še veliko drugih. V tej mezozojski dobi gigantskih plazilcev je živel nestvor, tudi plazilec, ki ga je priroda obdarila z opno, razpeto med boki in prednjimi nogami. To so bili pterodaktili, nekakšna mešanica velikega kuščarja in netopirja. Pterodaktili so se vzpenjali po drevju, bržkone pa so letali tudi po zraku, in spominjajo zato na zmaja iz bajk. Razen teh so živela tudi bitja, podobna pticam, a to so bili še plazilci. Luskinje teh plazilcev so se cepile in dobivale polagoma obliko perja. Arheopteriks je prva ptica, ki je imela podolgovat rep, obrasel s perjem.

Po tej dobi plazilcev je nastopila na zemlji velika izpre-

memba. Dinosauroi so nenadoma izginili, čez nekaj časa pa so se pojavile druge živali: sesalci. To je kenozojska epoha, ko se je prav za prav šele začelo razvijati življenje na zemlji, življenje, ki se po svoji vnanji obliki prav malo ali pa nič ne razlikuje od dandanašnjega.

V tem času je dobila zemlja v marsičem sedanjo podobo. Iz kenozoika n. pr. izvira mnogo planin, kakor Alpe, Himalaja in še druge. Takrat se je jela tudi flora močno razvijati. Velikanski kompleksni zemlje, nekdanje gole jase, so se tedaj obrasli s

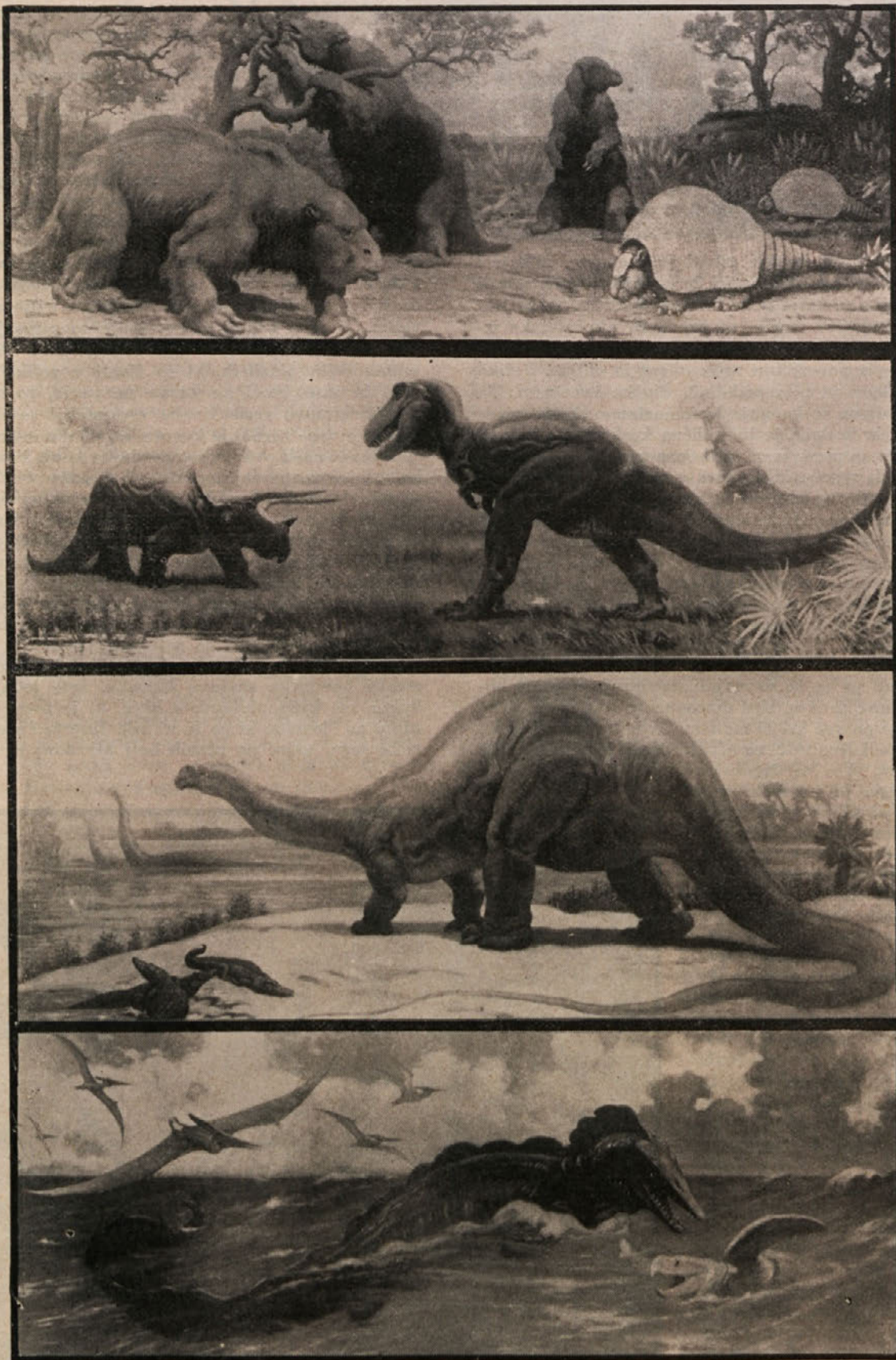
travo, ki je bila za večji del živalskega sveta velikega pomena. Tako je začelo rasti tudi različno drevje in rastlinje, katerih sadeži so bili hrana živalim. Ti novi pogoji za življenje so ustvarjali tudi nove mogočnosti v razvoju raznih vrst. Po prvih vretenčarjih plazilcih, ki so živeli v veliko toplejši dobi in niso imeli ne krzna ne perja, so se pojavile čisto nove vrste živali: vretenčarji sesalci. Med sesalci prvega razdobja kenozoika, v tako imenovanem eocenu, so našli okamenine prednika konj, žirafa, malih kamel, jelenov, svinj in nekaterih mesožrcev. Za njimi se pojavljajo zopet velikanske živali unitateri in titanoteri, ki so imeli že vidne znake možganov, toda prav neznatnih v primeri s telesom. V tem času se pojavljajo že tudi razne vrste opic in nekih bitij, podobnih človeku. Ali to je bil še samo živalski svet, ki je kraljeval na zemlji. Zaradi atmosferskih prilik in vedno hujše zime so se jele živali razhajati na razne kraje in dobivati oblike, ki so ustrezale podnebjem, kjer so največ bivale. Vse do kakšnih 250 tisoč let nazaj ni na zemlji nobenega sledu o človeku. Šele tedaj se je, kakor vse kaže, oblikovalo bitje, ki je precej spominjalo na človeka, ki pa še ni bilo človek. Poreklo človeka sega, sodeč po raznih bolj ali manj zanesljivih

Skupina dinosaurov protokeratopsov, rekonstruirana po izkopninah v Severni Ameriki.

znakih, kakšnih 50 tisoč let nazaj. Pomislite samo, koliko je že 50 tisoč let, a na zemlji je bilo življenje pred 200 milijoni leti! Ali je to mogoče? Ali je to res?

Velikanska knjiga zemeljskih kamenitih listov še ni prečitana, ljudje so jo pričeli čitati šele v minilem stoletju.

Od vrha navzdol: Triptodaktus in slotas, dva nestvora iz kenozijske periode. — Tiranosaur v borbi s triperatopsom. — Brontosaur, eden največjih dinosavrov, dolg več ko 25 metrov. — Mozosaur lovi morske kornjače. V zraku se vidi tropa pterodaktilov, letečih plazilcev.

**Vsak
naročnik
dobi takšno
polico!**

Založba «EVALIT» razpisuje velike nagrade

Že sedem let si prizadevamo, da živimo z naročniki v prijateljskih odnosih. Dobro se zavedamo, da se imamo za veliko naklado zahvaliti edinole tistim številnim naročnikom, ki so po svojih močeh pomagali «Priatelj» širiti.

Tudi letos smo izpolnili svojo obljubo, ki smo jo bili dali naročnikom, in smo pričeli izdajati pod imenom «Evalit» dobre knjige po nizki ceni. Pohvale, ki jih dan za dnem dobivamo, nam pričajo, da so naročniki s knjižno zbirko in opremo povsem zadovoljni.

Zato priporočajte svojim znancem in prijateljem naše knjige. Prihodnje leto izdamo še vse zanimivejše knjige od letošnjih. Doslej imamo pripravljene tele prevode:

- 1.) Tretji del ameriškega romana Upton Sinclaira: «Alkohol» (Mokra parada).
- 2.) Fantastični roman predsednika svetovne zveze P. E. N.-klubov H. G. Wellsa: «Boj z Marsovci».
- 3.) Zgodovinski roman prerano umrlega in pri nas priljubljenega pisatelja Klabunda: «Borgia».
- 4.) Družabni roman najmarkantnejšega zastopnika češke proze Vladislava Vančure: «Beg v Budin».
- 5.) Živalski roman ruskega pisatelja Ivana Šmelova: «Mary».
- 6.) Roman ljubezni in strasti francoskega pisatelja Pierra Louysa: «Ženska in možicelj».
- 7.) Prevaja se roman Hermana Sudermanna iz časa Napoleona «Der Katzensteg».
- 8.) Socialni roman še ni določen.

Vsak dobi prihodnje leto za Din 132— enajst knjig (1100 strani) in dvanaest številk revije, torej eno knjigo več kakor letos.

Sedaj pa k nagradam:

I. Kdor nam pridobi enega naročnika, ki bo plačal Din 132—, dobi mehko vezani krasni roman Nine Smirnovne «Marja», ki ga je prevedel Ludvik Mrzel.

Kdor pridobi naročnika, ki bo plačal Din 192—, dobi isto knjigo v platno vezano.

Kdor pridobi pet naročnikov, ki bodo plačali po Din 132—, torej skupaj Din 660—, ali pa dva naročnika po Din 192— in dva po Din 132—, torej skupaj Din 648—, dobi lepo knjižno polico iz trdega lesa, kakršno vidite zgoraj naslikano.

II. Tisti, ki nabere največ naročnikov (najmanj dvajset), dobi knjižno omaro, ki je naslikana na naslovnih straneh.

Vsakdo bo lahko sam kontroliral, kdo bo upravičen do glavne nagrade.

Če nabere več naročnikov enako število naročnikov, se vpiče njih glavna nagrada izžreba.

III. Razdelitev nagrad.

a) Vsak naročnik dobi knjižno polico še tisti dan, ko njegovi naročniki v celoti vplačajo enoletno naročnino.

Vsi skupaj morajo vplačati najmanj Din 648.—.

b) Glavna nagrada se o Božiču 1934. prisodi najbolj pridnemu naročniku, torej tistemu, kateri bo imel največ naročnikov, ki bodo naročnino za vse leto plačali. Prvenstveno pravico do glavne nagrade bodo imeli tisti, kateri dosežejo najvišji znesek naročnin, ki jih bodo plačali od njih nabrani naročniki (glej pojasnilo).

c) Knjižne police in omara se morajo prevzeti v Ljubljani.

č) Pregled vplačanih naročnin se izvrši v pričo treh naročnikov, ki so pridobili vsaj 20 naročnikov, v pričo člana konzorcija in pod predsedstvom javnega notarja.

Dne 15. decembra 1934. se komisija sestane in ugotovi na podlagi vplačanih naročnin, kdo je dosegel najvišjo vsoto od pridobljenih naročnikov. Zapisnik o tem bo potem objavljen. Sklepa komisije ne bo mogel nihče izpodbijati. Zato se podvržejo vsi naročniki temu sklepu. Na podlagi tega zapisnika bo lahko vsak nabiralatelj sam kontroliral, ali ni morda on pridobil še več takih naročnikov, ki so vplačali še večjo vsoto.

V pojasnilo tale primer:

Ako A pridobi 26 naročnikov po Din 132.—, skupna vsota Din 3432.—,

B 19 po Din 132.— in 5 po Din 192.—, skupna vsota Din 3468.—, in

C samo 21 naročnikov po Din 192.—, skupna vsota Din 4032.—,

ne dobi knjižne omare A ali B, ampak C, ker je pridobil naročnikov za najvišjo skupno vsoto.

Pač pa prejmejo vsi ostali, ki ne dobe knjižne omare, za vsakih po njihovih naročnikih vplačanih Din 648.— po eno knjižno polico, kakršna je na prejšnji strani naslikana.

IV. Kdor pa ne utegne pridobivati novih naročnikov, pa bi vendar rad imel knjižno polico, jo lahko izjemoma dobi, a s pogojem, da plača naročnino za list in knjige za štiri leta naprej (najmanj Din 648.—).

V. Pišite upravi «Evalit», Ljubljana, Dalmatinova ulica št. 10, da Vam pošlje nabiralno polo za nabiranje naročnikov.

Tisti, ki hočejo tekmovati za glavno nagrado, dobe poleg nabiralne pole še potrebna navodila in tiskovine.

A N E K D O T E

O, ta blažena nevednost...!

Spodnji dovtip o nevednosti potuje po svetu. Pripovedujejo ga vedno tam, kjer je doma kulturna reakcija in z njo nevednost. Prišel je iz Poljske, pojavil se je nato na Bavarskem, zdaj ga pripovedujejo v Oldenburgu — in zadnje čase tudi na Pruskem.

V vasi so imeli šolskega nadzornika. Navzočni so bili otroci, gospodična, šolski nadzornik in seveda tudi gospod župnik. Gospodična razlaga globus. Šolski nadzornik se vmeša:

«Torej, ljubi otroci, vi gotovo dobro veste, da je zemlja krogla. Ali je pa res popolna krogla? Oglejte si malo tale globus. Na obeh koncih oziroma na obeh tečajih je malo ploščnat. Zakaj...?»

Smrtna tišina. Šolski nadzornik si izbere prvega v razredu: «No...?»

Ta zajeclja: «Jaz že nisem bil tisti, gospod nadzornik.»

«Ali gospodična!» se obrne šolski nadzornik do učiteljice.

Gospodična zmaje z rameni.

«Mi smo že tak globus dobili, gospod šolski nadzornik.»

«Ali gospod župnik...!» zakliče šolski nadzornik.

Tedaj pa reče gospod župnik besno:

«Saj sem vendar vedno svaril, da ne kupujte pri židu...!»

Ko se je gospod šolski nadzornik vrnil s svojega službenega potovanja, je to zgodbo pripovedoval svojemu višjemu, prosvetnemu ministru.

Ta ga je poslušal, malo pomislil in rekel:

«In ali veste, gospod šolski nadzornik, kaj mislim jaz...? — Tisti cepec, ki ste ga prvega vprašali — tisti cepec je pa vendar bil krivec...!»* —st—

Rešitelj.

— Ali poznate dra. Brauna? vpraša neki dan Mark Twain svojega prijatelja Bluta.

— Kaj bi ga ne poznal! To je vendar najboljši zdravnik, kar jih poznam. On mi je, lahko rečem, rešil življenje.

— Res?

— Res, res!

— In kako je to bilo? se začudi Mark Twain. Nisem vedel, da je tako spreten.

— Vidite, to je bilo tako, odgovori prijatelj Bluta. Bil sem bolan in sem poklical zdravnika. Ta mi je zapisal zdravilo, in meni je bilo še slabše. Poklical sem drugega zdravnika. Ta mi je tudi zapisal zdravilo, in meni je bilo še hujše. Strašno!...

Potem sem poklical še tretjega zdravnika, doktorja Brauna. In ali veste, kaj je ta napravil?

— Kaj?

— Ni ga bilo. Kar prišel ni, pa je bilo. Drugi dan mi je že odleglo... In tretji dan sem bil popolnoma zdrav.

Tako mi je dr. Braun rešil življenje.

Rothschildovo bogastvo.

Znanega milijarderja Rothschilda so nekoč vprašali, kako si je pridobil toliko denarja.

— Kupoval sem, kadar so vsi prodajali, in prodajal, kadar so vsi kupovali, je odgovoril izkušeni trgovec.

* Menda ni nobenega naročnika, ki bi ne vedel, za kaj je globus na obeh tečajih malo ploščnat.

Zdravniški nasvet.

— Rekel sem vam, da se kopajte vsak dan v hladni vodi. Ali zdi se mi, da nimate potrebne energije.

— Ne, gospod doktor, ampak kadi nimam.

Kaj bo.

Učitelj gleda skozi okno in opazi, da na šolskem dvorišču starejši učenec pretepa mlajšega učenca.

— Sram te bodil zavpije učitelj. Zakaj tepeš manjšega od sebe?

Učenec molči.

— Ko si že zdaj takšen, bogve, kaj bo iz tebe, kadar doraseš vrha.

— Oče in mati pravita, če ne bom nič boljšega, pa bom učitelj, odgovori učenec.

Moderno.

Gospod: «Gospodična, ali bi se vi rajši omožili ali bi rajši ostali prosti?»

Gospodična: «Oboje, gospod.»

„Zdaj so barve res prelestne! Kaj pa potem — kadar bo oprano?“

„Če se boste ravnali po tem nasvetu, spoštovana gospa, ostane barva vedno enaka.“

Nikdar nezaviti
pristen samo v višnjevih zavitkih

LUX

Za vse pisane reči

Rabite samo LUX za pranje, ne pa takšne ali drugačne ne zavite kosmiče! Zakaj LUX ohrani barvam njih lepoto ... njih lesk tudi po pogostem pranju.

60.1-33

Bratko Kreft:

Kalvarija za vasjo

(Nadaljevanje.)

31.

Micika ni vedela, kako je prišla domov. Nič se ni spominjala, samo belo krsto je venomer videla pred seboj in skozi les se ji je zdelo, da se ji svetli Mihalekov obraz; roke se iztegajo, iztegajo, doseči je ne morejo. Kakor mrtva je šla ob svoji sestri in njenem možu. Vso pot sta jo tolažila, ona pa je jokala in ni rekla nič. Doma je šla v štibele, kjer je še dišalo po svečah, in se vrgla v obupnem joku na posteljo. Tam je obležala in zaspala do noči. Nihče je ni hotel buditi, vsi so hodili kakor izgubljeni okrog hiše. Lederer se je napil žganja, pa ni bil pijan. Hodil je okrog oglov, kakor da nekaj išče, a ne more najti.

Zvečer so legli izmučeni in utrujeni vsak v svoj kot. Nič si niso rekli, kar v molku so se zmenili.

Pes, ki je tulil na drugem vrtu, in gosti udarci klopotea so zbudili Miciko. Kakor iz težkih sanj zbudjena, se je ozrla okrog sebe po sobi, v katero je padala redka mesečina. Na omarici je stal njen potni kovčeg, poleg sta ležali dve sveči in roženkranc. Zdaj je videla, kje je in kaj se je zgodilo. Zajokala bi, toda vse solze so bile že izjokane, oči posušene od prevelike žalosti. Lahko je spet mislila. Zdaj je razumela, da se je vse to res

zgodilo in da ni pomoči, da je konec. Kakor film je bežala njena mladost mimo nje. V temnih kotih sobice so se izgubljali spomini, vse okrog nje je bilo polno nje, Micike, nesrečne neveste, nesrečne matere, nesrečne ženske...

Klopotec je tolkel svoj klumpa, klumpa in z njim spremljal križev pot njenega življenja, ki je šlo zdaj v spominu mimo nje...

32.

Po inseratu je našla takrat službo pri malo-meščanski družini vestnega državnega uradnika. Dela je bilo sicer precej, vendar za Miciko, ki je bila vajena vsega hudega, ni bilo preveč. Zadovoljna je bila. Gospa je bila z njo prijazna. Plača res ni bila velika, in še to je po navadi poslala vse domov za Mihaleka. Ob nedeljah popoldne je ostajala doma in brala. Gospod in gospa sta navadno odšla na sprehod, le sin, ki je študiral, je bil doma. Prijazen je bil z njo in knjige ji je posojal.

Nekega popoldne, sama je sedela v svoji ozki sobici poleg kuhinje, pa je stopil v njeno sobo in sedel na posteljo. Micika se je začela smejati.

«Kakšni pa ste, gospod France!»

«Nikar se ne smejte!»

Naš pravi domači izdelek

Micika je zatrla smeh in čakala njegovih besedi. Vstal je in pristopil k njej. Ustavil se je tik nje, da je čutila, kako mu bije srce in kako so mu lica vroča. Mislila je, da jo bo povprašal po knjigi, ki je ležala pred njo na mizi. Toda nobene besede ni spravil iz sebe, le nenadoma se je je z obema rokama oklenil in jo vroče poljubil na ustnice. Tako sta se nekaj časa ruvala. Toda Micika je bila močna in ga je odrinila od sebe. Onemogel se je vrgel na posteljo in začel jokati. Vsega tega Micika ni razumela.

«Zakaj zdaj joče, za božjo voljo? Tak je bil z menoj, in sedaj joče on.»

Smilil se ji je in rada bi zvedela, kaj je z njim. Nič več se ga ni bala. K postelji je stopila in sedla poleg njega.

«Kaj je z vami, gospod France? Zakaj jočete?»

France je prenehal in vzdihnil.

«Ko bi vedeli!»

«Povejte!»

«Težko je govoriti. Ni mi več prestat. Ubil se bom.»

«Za božjo voljo, kaj vendar govorite!»

«Ne strpim več. Ne morem se več učiti. Misli se mi mešajo med učenjem. Vas vidim, vaš obraz, vaše grudi... Moj bog, to je strašno, vi vsega tega ne razumete.»

Micika je mislila, zaljubil se je norček vame, v deklo svojo. Kdo bi mu verjel! Po-

vsod jo je zalezoval. Vedno ji je bil za hrbtom, če sta bila sama doma. Nikjer ni imela več pokoja pred njim. Včasih je jokal, včasih kled in prosil, da se je že zbala zase. Bolele so jo njegove solze in prošnje. Nekega večera, ko je že spala, a je še luč gorela, je prišel na tihem k njej. V postelji je malo prej našla pisemce, ki ga ji je pisal in jo prosil ljubezni. Vse svoje gorje ji je potožil, vse svoje trpljenje.

«Ali ste našli pismo?»

«Sem.»

«In?»

Micika je pomolčala.

«Vrnite se v svojo sobo.»

«To je vaš odgovor?»

Nič ni rekla.

France je skušal biti osoren, pa ni vzdržal. Oster obraz se je spremenil v prošnjo. Pokleknil je pred njo na posteljo, s solzami ji je poljubljal roko in po laseh jo je pobožal, da je Miciko uspavalo v opojni sen. Prosil jo je in rotil. Smilil se ji je, ker je toliko trpel, in zdaj je bil tako dober z njo! Tako jo boža in poljublja, kakor gospodje svoje dame.

Neki opoj je bil v tem. Že dolgo let je nihče ni objemal, nihče ljubil. Kakor včasih nenadoma zavre v kleti vino, je zavrela strast zdaj v njej. Izgubila se je v njej, kakor se izgubi potnik v lepi pomladni noči... Tako se je zgodilo.

Drugi večer je našla v postelji rože, čokolado in sladkorja. France je bil ves dan vesel. Kakor je v njej grizlo in peklo, tako je v njem žarelo od sreče.

«Nikoli več se ne sme zgoditi.»

Sram jo je bilo. Očitala si je zaradi mrtvega Mihala in živega Mihaleka.

Ni bilo dolgo, ko ji je nekega jutra odpovedala gospodinja službo. Kar izplačala jo je in morala je iti. Svojemu sinu je našla dnevnik in marsikaj je bilo tam zapisano, kar ni ustrezalo hišni morali. Oče je sina pretepel, mati je vrgla Miciko z nekaj parami čez prag. Micika je jokala in skušala vse razložiti, kako je bil mladi gospod nesrečen, kako je prišel k njej jokati in prositi in kako se je nekega večera zgodilo... Smilil se ji je in sploh ne ve, kako se je moglo zgoditi. Težko se je zagovarjala, ker ji je lastna vest več očitala kakor gospa. Čutila se je krivo sama pred seboj. Pospravila je svoje stvari v star kovčeg in šla. Sredi zime so jo pognali čez prag.

Kam sedaj? Domov? Tja bi šla najrajši, toda komaj tri mesece je tega, kar je odšla. Vse bo takoj vedelo, da so jo pognali v mestu, ker ni bila za nič. Zanesla je kovčeg na kolodvor v garderobo. Nato je šla v posredovalnico za službe. Za mesto so bile že vse oddane, na deželo ni hotela iti.

Ko je stala pred hišo in se ozirala okrog, da bi našla pot, po kateri naj gre, se ji je pri-smehljal mlado, živo dekle.

Imenitno neguje temne lase

Doslej ste zastonj vpraševali, kako je treba negovati temne lase. Zdaj pa imate poseben, čisto preprost pomoček: Redno umivanje las z novim Brunetaflor Shampooom.

Učinkuje naravno in edinstveno zaradi hequila, ki ga ima v sebi. Kostanjasta barva temni ton sta s tem neverjetno poudarjena. Lasje dobe krasen blesk in čudovit lesk. Nenavadno lepo se kodrajo.

Zajamčeno brez
sode in kemičnih
barvil

ELIDA SPECIAL SHAMPOO

BRUNETAFLOR

«O Micika, ti si tudi tu! To je dobro. Ne bova sami!»

Micika jo je že poznala. Rantaševa Anika z Vrha je bila. Že leto dni je zdoma. Nič kaj lepo ne govore o nji.

«Ali iščeš službe?»

«Iščem.»

«Slišala sem, da si v tem mestu. Jaz sem komaj teden dni tu. Iz stare službe so me pogнали. Niso bili zadovoljni z menoj. In ti? Kako da si izgubila službo? Saj še nisi dolgo v mestu.»

«Gospod je prestavljen v drugo službeno mesto. Pa mene niso vzeli s seboj. Rekli so, da me ne potrebujejo in da jih preveč stane, če imajo služkinjo...»

Tako se je Micika zlagala...

«In nisi dobila danes nič?»

«Nič!»

«Nikar ne bodi žalostna! Saj zaradi tega ni še vse izgubljeno. Jaz hodim že teden dni okrog in iščem, pa tudi nič ne najdem. Kje pa boš spala zvečer?»

«Ne vem.»

«Ali imaš kaj denarja?»

«Nekaj kovačev.»

«No, potem pa ni taka reč. Jaz nimam niti ficka in vidiš, da se smejem. Pojdiva kam na obed.»

Micika se je vdala. Vesela je bila, da je srečala v tujem kraju domačega človeka. Ančke se je oklenila kakor rešilnega angela.

*

Zvečer jo je zapeljala Ančka v kavarno «Ameriko». V ozki, blatni ulici je bila. Gostov se ni bilo mnogo, ko sta vstopili.

«Zgodaj je še, zato je tako malo ljudi.»

Sedli sta v zanikarno, enostavno ložo. Vse to je bilo za Miciko novo. Na odru je tolkel starejši človek po klavirju.

«Zdaj ni še nič. Pozneje boš videla, kako se živi tudi brez službe.»

Ančka se je smejala. Micika je poslušala godbo, vmes pa je mislila, kako bi zbežala iz Ančkinе družčine. Nič dobrega ne bo iz tega, si je govorila, ko se je spomnila vseh tistih moških, ki so Ančko na ulici pozdravljali. Toda kam naj gre? V gostilno spat? Da.

Micika je vstala.

«Kam greš?»

25%

večjo kupno moč ima Vaš denar, ako kupite blago za obleke, plašče, zimske suknje in sploh manufakturo za sebe in družino pri nas.

Ogromna izbira. Prijazna postrežba.

REKLAMNE CENE

Specialna trgovina

NOVAK-LJUBLJANA

Kongresni trg 15 — Nasproti nunski cerkvi

«Spat.»

«Kam?»

«V gostilno.»

«Ne bodi vendar neumna! Tu ostani. Pojdeva skupaj. Boš vendar toliko dobra, da me počakaš. Niti pare nimam, ti pa imaš še kovače. Ako ne bo mojega mesarja, te bom prosila za pomoč.»

Če imate nečisto polt,

premasno kožo, mozolje na obrazu itd., preizkusite izdelke

„LA TOJA“.

Izdelki „La Toja“ so napravljeni po strogo znanstvenih predpisih iz najfinejših surovin ob dodatku naravnih zdravilnih soli in glena, ki ga daje slovito špansko zdravilišče na otoku „LA TOJA“.

Zahtevajte v lekarni ali drogeriji toaletno milo „LA TOJA“,
kremo za raziranje „LA TOJA“, Shampoo „LA TOJA“,
Lotion al limon „LA TOJA“, olje za masažo „LA TOJA“.

Ako teh izdelkov še ne dobite v svoji lekarni, pišite dopisnico na:

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo:

„CHEMOTECNA“,

kemični laboratorij

družba z o. z.

Mestni trg št. 10

LJUBLJANA

Mestni trg št. 10

Imenovana tvrdka izdeluje tudi priznana razkuževalna sredstva.

Ančka je govorila kar naravnost. Brez sramu. Njena volja je bila odločnejša in močnejša od Micikine. Premagala jo je. Micika je spet sedla. Okrog desete se je kavarna začela polniti. Prišlo je več moških in žensk. Ena izmed žensk, stara, razkušana, je bila pijana in visoko je privzdigovala krilo. Natakark je grozil, da jo vrže ven. Ona pa je bila tod doma in je naročila žganja. V drugi loži, njima nasproti, sta se skrivaj dva poljubljala. Miciki je bilo spet na pobeg.

«Moj Bog, kam sem zašla! Kaj delam? Ančka je izgubljena.»

Toda vse okrog nje je bilo močnejše. Nato je prišel še Ančkin mesar, ki je pripeljal s seboj šoferja. Oba sta bila dobre volje in takoj je prišel liter na mizo.

«Pij, Micika!» ji je napil šofer, in Micika je pila.

«Izpij!»

«Ne morem.»

Nič ni večerjala.

«O takšno dekle, pa bi ne izpilo čaše! Trčiva!»

Tudi Ančka ji je prigovarjala. Micika je izpila. Kmalu jo je v glavi zagrelo. Šofer se je hotel okleniti čez pas. Odločno ga je zavrnila.

«Kaj pa mislite?»

Vikala ga je.

«Bratovščino pij!» je vzkliknila Ančka, ki se je dobro počutila v mesarjevem objemu.

«Komaj dobro uro smo skupaj, kaj pa misliš?»

Micika je bila huda.

«Spat moram!»

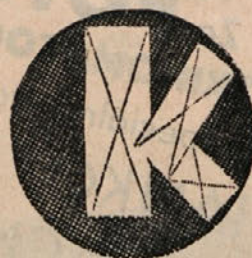
(Dalje prihodnjič.)

VSE **TISKOVINE**

ZAHTEVAJTE PONUDBE

**TISKARNA
GRAFIKA**

LJUBLJANA
RESLJEVA CESTA
TELEFON ŠTEV. 25-57

„KUVERTA“

D. Z O. Z.

L J U B L J A N A

Karlovška c. 2 Vožarski pot 1

Telefon 28-07

Telefon 28-07

Tvornica kuvert
in
pisemskega papirja

Dobro blago zahteva **tudi okusno zunanost**

Opremite torej Vaše izdelke z lepimi ovoji, modernimi etiketami itd., ki Vam jih dobavi po nizki ceni

litografični zavod
ČEMAŽAR JOSIP

Ljubljana, Igriška ulica št. 6

TELEFON 25-69

 Za **FOTO** in
KINOMATOGRAPHIJO
je specialna trgovina
JANKO
POGAČNIK
v LJUBLJANI
Tyrševa cesta 20
(nasproti kavarne Evrope)
*
Samo
pri nas
Vas lahko
postrežemo
kakor želite

Razvijamo in kopiramo Vam prvovrstno Vaše
filme v štirih urah.

Rešitev ugank iz štev. 10

Dopolnilnica: Nabrušen nož reže.

Zlogovnica: krdelo, Atika, rešeto, sejalec, Irena, Nelson, elegija, vitez, izvir, drobiž, izjava, škarje, kosilo, Amerika, renegat, vice, Ivan. — Kar si, ne vidiš; kar vidiš, je le tvoja senca.

Magičen lik: potek, obala, tapir, Elija, karat.

Izpopolnilnica: Prijatelj.

Skrivalnica: Primož Trubar.

Uganke iz 9. številke so prav rešili in dobili izžrebano nagrado: Slavko Savinšek, Beograd; Nikolaj Prestor, Mošnje, p. Radovljica; Ivan Krašovec, Črna pri Prevaljah; Pepca Lampret, Kranj; Rado Vivod, Teharje pri Celju; Marija Borišek, Litija; Dušan Vargazon, Ljubljana; Polde Mavec, Celje; Ivo Lednik, Grobelno; Dragica Huth, Dom-

žale; Svetko Marn, Ljubljana; Ivan Tomec, Ljubljana; Ant. Komac, Št. Vid-Vižmarje; Jakob Stukl, Kozje; Josip Rakovec, Ljubljana; Hubert Fröhlich, Ljubljana; Jovo Mikulić, Sušak; Hans Miller, Maribor, Tone Kosmač, Stari trg; Ana Novakova, Ljubljana.

Vsem nagrajencem smo poslali knjigo H. N. Cassona: «Sreča je v tebi» in jih prosimo, naj nam prejem potrdijo. Rešitve ugank v tej številki sprejemamo do 1. decembra.

Uganke

Za uganke v tej številki razpisujemo 10 nagrad (snopeč Škerjančevih Narodnih napevov).

KRIŽANKA.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 domača žival; drevo; 2 čut; posoda; 3 grška pokrajina; gora pri Beogradu; 4 potek; časovno razdobje; grški pekel; 5 dvojica; glas; 6 ploskovna mera; reka v Italiji; 7 sočivje; namizno pokrivalo; 8 odtok deževnice; vprašalni zaimek; medmet; 9 evropska prestolnica; obrtnik; 10 ptica; žensko ime; 11 pripadnik izumrlega naroda; francoska kolonija.

Navpično: A plevel; svetopisemsko mesto; B orožje; del parnega stroja; C veda; gradbeno sredstvo; D geometrijski izraz; otok na Jadranu; blazen; E padec; kesanje; F kvarta; del telesa; G poljska reka; turška mera; H sport; orožje; zaimek; I ameriška država; ravnina; K koristna rastlina; kar je pod nami; L romunsko mesto; sorodnik.

POSETNICA.

Dr. U. LEŠNIK

iz Kaniže

Kaj je ta gospod?

ŠTEVILNICA.

1, 2, 3, 4, 3 — 1, 2, 3, 4, 5 — 4, 6 — 5, 7, 8, 9, 10, 11, 10, 6 — 12, 13, 5.

Ključ: 4, 3, 8, 9, 10, 11, 13, 10, 6 = slučaj.

1, 12, 7, 4, 5, 8 = kočijaž.

2, 3, 1, 4, 5, 4, 3 = ravna ploskev.

ENAČBA.

$(a - \check{c}) + (b - d) + (c - j) + (d - k) + (e - l) + (f - z) = x$.

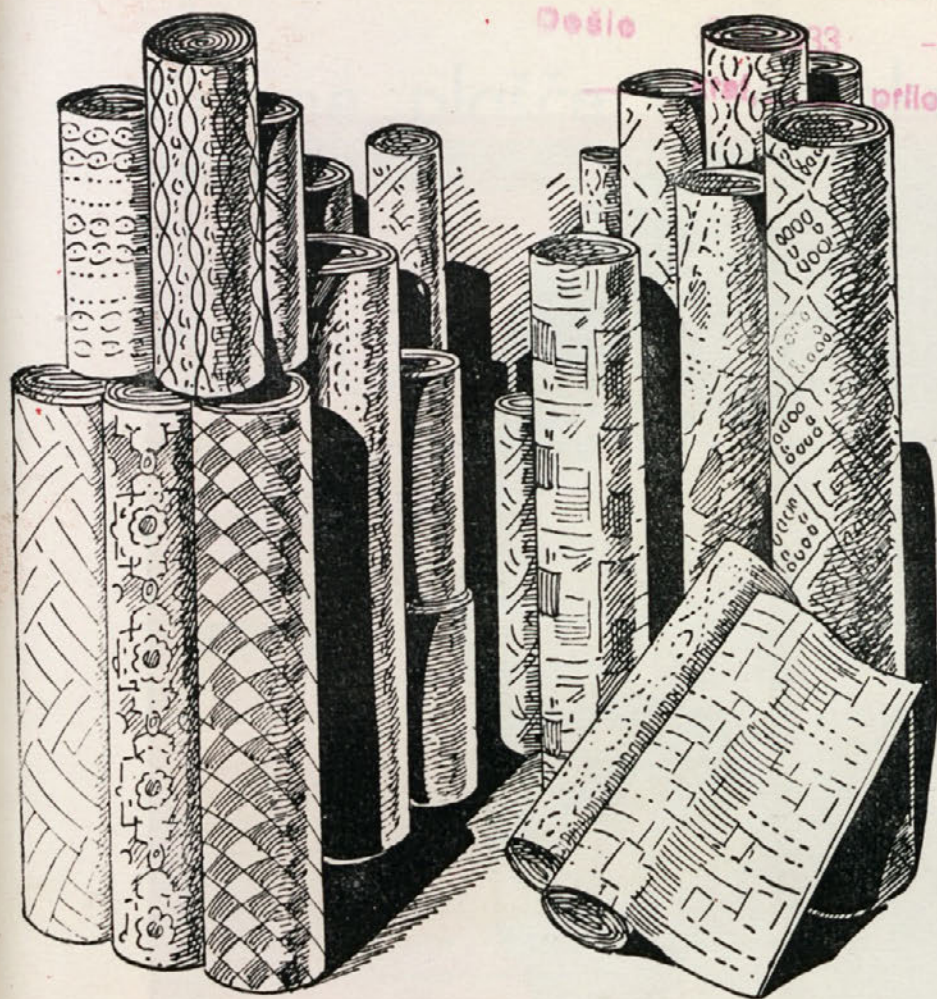
a = orožje; b = kača; c = maščoba; d = poljska rastlina; e = afriška reka; f = zaimek; x = bolezen.

Naročnina za revijo «Prijatelj» in 10 knjig znaša za vse leto Din 132.—, za pol leta Din 68.—, za četrt leta Din 35.—, za vezavo v platno se doplača Din 60.—. Posamezna knjiga Din 30.—. Izdaja konzorcij revije «Prijatelj».

Rokopisi se ne vračajo.

Odgovoren za izdajateljstvo, uredništvo in upravnništvo Emil Podkrajski, tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani, predstavnik Miroslav Ambrožič, oba v Ljubljani.

Uredništvo in upravnništvo sta v Ljubljani, Dalmatinova ul. 10/I. Telefon 24-87.

SEDAJ JE PRILIKA...

da si nabavite za
nizko ceno linolej in
preproge in da si
olepšate svoj dom z
lepimi zastori in
preprogami

Vljudno Vas vabimo,
izvolite si ogledati
nove vzorce

Imamo res lepe reči,
ki jih boste veseli in
ki bodo v okras Va-
šemu domu

*A. & E. Skabernè
Ljubljana*

Tudi Ti vzemi

SARGOV

KALODONT

PROTI ZOBNEMU KAMNU